

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA GEOGRAFIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
KRAJINNĚ-EKOLOGICKÉ HODNOCENÍ
VENKOVSKÝCH SÍDEL V OBCI ŘENČE

Miroslava Loudová

Vedoucí práce: RNDr. Jan Kopp, Ph.D.

Plzeň, 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2012

.....
Miroslava Loudová

Tímto bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomáhali a podporovali při psaní této bakalářské práce. Především děkuji vedoucímu mé bakalářské práce RNDr. Janu Koppovi, Ph.D. za věcné připomínky, cenné rady a čas věnovaný konzultacím. Mé poděkování patří také RNDr. Marii Novotné, CSc. za ochotu a pomoc při práci s mapami a prací v prostředí GIS a Mgr. Evě Dobézové za slohovou korekci.

Abstrakt

Práce se zabývá krajinně-ekologickým hodnocení venkovských sídel v Obci Řenče. Za cíle si klade zhodnotit strukturu ploch v jednotlivých sídlech Obce Řenče, zhodnotit dlouhodobý vývoj ploch od roku 1845 do roku 2000 v zázemí sídel v Obci Řenče a klade si výzkumnou otázku „Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?“ V práci je provedeno vymezení území a rozbor problematiky. Ten je rozdělen na rozbor literatury a vymezení použitých pojmů. V metodice se hovoří o terénním výzkumu, zpracování v prostředí GIS, databázi dlouhodobých změn a koeficientu ekologické stability. Zájmové území je dále rozebráno z fyzickogeografického, krajinně-ekologického a socioekonomického pohledu. Ve výsledcích je prezentováno rozložení ploch v sídlech – absolutní a relativní hodnoty. V příloze doplněné o mapy. Dlouhodobá změna využití ploch je hodnocena za celé zájmové území v letech 1845, 1948, 1990 a 2000. Z prezentovaných výsledků je zodpovězena výzkumná otázka.

Klíčová slova: Krajina, venkovské sídlo, hodnocení, krajinně-ekologické, využití ploch

Abstract

This paper deals with landscape ecological assessment of rural settlements in the municipality Řenče. The aims are appraising the structure of areas in particular seats of municipality Řenče, evaluation of long term changes of hinterland since 1845 to 2000 in municipality Řenče and answering the research question: „Does the structure of the areas change due to the size of the settlements and physical geographical location?“ In this paper there is done the delimitation of the territory and analysis of the issues. This is divided to the analysis of the literature and definition of used terms. The methodology discusses the field research, processing in GIS environment, database of long-term changes and coefficient of ecological stability. The area of the interest is further analyzed in physical-geographical, landscape ecological and socio-economic perspective. In the results there is presented the distribution of areas in the settlements – absolute and relative values. It is supplemented by maps in the Annex. Long-term change in land use is evaluated over the whole study area in the years 1845, 1948, 1990 and 2000. From the presented results the research question is answered.

Key words: Landscape, rural settlements, assessment (evaluation), landscape ecological, land use

Obsah

1	ÚVOD	6
2	CÍLE PRÁCE	7
3	VYMEZENÍ ÚZEMÍ	8
4	ROZBOR PROBLEMATIKY	9
4.1	ROZBOR LITERATURY	9
4.2	VYMEZENÍ POUŽITÝCH POJMŮ	13
4.2.1	SÍDLO, OBEC, VENKOVSKÉ SÍDLO	13
4.2.2	KRAJINA A JEJÍ STRUKTURA – PLOŠKY, KORIDORY, MATRICE	16
5	METODIKA	20
5.1	TERÉNNÍ VÝZKUM	20
5.2	ZPRACOVÁNÍ V PROSTŘEDÍ GIS.....	24
5.3	DLOUHODOBÉ ZMĚNY VYUŽÍVÁNÍ PLOCH.....	25
5.4	KOEFICIENT EKOLOGICKÉ STABILITY.....	26
6	ROZBOR ÚZEMÍ	28
6.1	ROZBOR ÚZEMÍ Z FYZICKOGEOGRAFICKÉHO HLEDISKA	28
6.2	ROZBOR ÚZEMÍ Z KRAJINNĚ-EKOLOGICKÉHO HLEDISKA.....	31
6.3	ROZBOR ÚZEMÍ ZE SOCIOEKONOMICKÉHO HLEDISKA.....	32
7	VÝSLEDKY	36
7.1	STRUKTURA PLOCH V SÍDLECH	36
7.2	DLOUHODOBÉ ZMĚNY VYUŽITÍ PLOCH V OBCI ŘENČE (1845–2000)	39
7.3	ZAPOJENÍ SÍDEL DO KRAJINNĚ-EKOLOGICKÉ STRUKTURY	46
7.4	POSOUZENÍ VLIVU VELIKOSTI SÍDEL	49
8	ZÁVĚR	53
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
10	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ	58
11	PŘÍLOHY	60

1 Úvod

Vesnice a venkovská sídla jsou v poslední době diskutovanou záležitostí. Otázkou venkova se zabývá mnoho autorů. Snaha je o zachování krajinného rázu venkova – jeho typický vzhled. Na druhou stranu jde i to, aby nedocházelo k velkému prohlubování rozdílů mezi venkovem a městem v negativním smyslu slova. Hodnocením se bude zabývat i následující práce. Záměrem je krajinně-ekologicky zhodnotit jednotlivá venkovská sídla ve vybrané obci v Plzeňském kraji. Téma jsem si vybrala, protože jsem chtěla zhodnotit a prozkoumat menší území, které osobně velmi dobře znám. Bydlím na vesnici od narození a jsem za to ráda. Obecně lze říci, že mám k venkovu velmi kladný vztah. Konkrétně se budu zabývat místem mého bydliště. Obec Řenče¹ se nachází v Plzeňském kraji, v okrese Plzeň jih asi 25 km jižně od Plzně. Řenče jsou tvořeny sedmi venkovskými sídly. Jedná se o Řenče, Libákovice, Vodokrty, Osek, Háje, Plevňov a Knihy.

Dalším důvodem volby této oblasti je možný praktický přínos práce pro Obecní úřad Řenče. Obec zpracovává územní plán. Práci může obec též využít v rámci žádání o dotace, jejímž účelem je zachování a rozvoj životního prostředí na venkově – konkrétně výsadba stromořadí.

V praxi jsem tak využila vědomosti získané při studiu geografie. Jednalo se především o terénní výzkum a následné zpracování zjištěných informací prostředím GIS a jejich vyhodnocení.

¹ Obec Řenče jako právnická osoba sdružuje sedm sídel. Pokud je tedy v textu psáno Obec Řenče, je tím myšleno celé území (všechna katastrální území spadající pod obec).

2 Cíle práce

Tato práce se na základě terénního výzkumu zabývá krajinně-ekologickým hodnocením venkovských sídel v obci a jejich vzájemným porovnáním. Data sebraná terénním výzkumem budou zpracována v prostředí GIS a vzniknou tak přehledné podklady pro hodnocení.

Pro tuto práci byl určen jeden hlavní cíl:

Zhodnotit a porovnat jednotlivá venkovská sídla v Obci Řenče z hlediska krajinně-ekologické struktury.

Tento hlavní cíl byl dále rozpracován do dílčích cílů, které jsou následovné:

Zhodnotit strukturu ploch v jednotlivých venkovských sídlech Obce Řenče a vzájemně je porovnat.

Zhodnotit zázemí venkovských sídel v Obci Řenče z hlediska využití ploch od roku 1845 do roku 2000.

Dále byla položena výzkumná otázka:

Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?

3 Vymezení území

Obec Řeňče se nachází v Plzeňském kraji v okrese Plzeň - jih asi 20 km jižně od Plzně a přibližně 8 km východně od Přeštic (mapy google, 2012). Celková výměra obce je 2616 ha (Obec Řeňče, 2012). Obec se skládá z jednotlivých částí, které jsou podle velikosti výměry seřazeny následovně: Řeňče (765 ha), Libákovice (533 ha), Vodokrty (493 ha), Osek (328 ha), Háje (204 ha), Plevňov (163 ha) a poslední částí jsou Knihy (13 ha). Hustota obyvatel v obci činí 33,7 obyv/km² (Obec Řeňče, 2012).

Obr. č. 1 – Rozmístění sídel v Obci Řeňče

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2012)

4 Rozbor problematiky

Do rozboru problematiky jsem zařadila krátký přehled základní použité literatury. Další rozbor je uveden v následující podkapitole, kde hovořím o používaných pojmech.

4.1 Rozbor literatury

Rozbor literatury jsem rozdělila na dvě části. Jedná se o publikace týkající se metodického postupu – regionálního výzkumu a literatury zaměřující se na zkoumanou problematiku – krajinné ekologie a krajiny, sídel a územního plánování a využití země (land use).

Tématem regionálního výzkumu se zabývá například Kopp (2001) v publikaci Úvod do regionálního výzkumu. Popisuje zde jednotlivé kroky pro základní geografický výzkum. Tímto postupem jsem se řídila i při zpracování této práce. Jedná se o vymezení regionu a stanovení cílů výzkumu, sběr informací použitých pro výzkum, zpracování informací, vyhodnocení informací, dílčí nebo komplexní syntézu a závěrečné odpovědi na cíle výzkumu (Kopp, 2001). Použita byla především třetí kapitola – Výzkum malé oblasti. Jsou zde popisovány jednotlivé charakteristiky, které jsou názorně zpracovány na příkladu Obce Rybník. Obdobně jsem se snažila zpracovat takové charakteristiky v kapitole 5 pro Obec Řenče. Dále byla využita kapitola 5 – Zásady formálního zpracování odborné práce. Využity byly podmínky pro zpracování formálních náležitostí bakalářské práce. Ze skriptu Metody geografického výzkumu od Mirvalda (1998) byla použita především první část publikace. Zde jsou popisovány jednotlivé metody geografického výzkumu. Použity byly metoda geografického srovnání a geografická analýza. Bylo dále využito skriptum Nauka o krajině a životním prostředí (Kopp, 2005), konkrétně první kapitola – Charakteristika struktury krajiny. Tato kapitola popisuje jednotlivé složky krajiny – krajinné matrice, enklávy a koridory. Ukazuje metodiku – vymezení, podkladové materiály a vlastní analýzu. Zpracování provádí názorně na příkladu charakteristiky struktury krajiny v povodí Křemelné a Vydry. Tímto postupem jsem se rámcově inspirovala i při plnění cíle číslo jedna - zhodnocení struktury jednotlivých ploch v sídlech v Obci Řenče.

Významnou knihou pro zpracování práce byla Krajinná ekologie od Formana a Godrona (1993). Využita byla především druhá část knihy, kde je popsána struktura krajiny. V kapitolách 3, 4, 5 popisují koridory, plošky a matrice. Mluví o jejich charakteristikách z hlediska vzniku, velikosti, tvaru a dalších aspektů. Velmi užitečná byla

poslední kapitola z druhé části knihy – kapitola 6. Jedná se o zhodnocení struktury krajiny, což je pro tuto práci zásadním úkolem. Kombinací tří popsaných složek (matrice, enkláva, koridor) vzniká krajina s odlišnými charakteristikami. Zkoumá se rozmístění složek v krajině (pravidelné, liniové, paralelní, shlukové) a vzájemné vztahy jednotlivých složek. Toto téma jsem čerpala také i ze skript Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů od Lipského (1999). Využita byla kapitola o struktuře krajiny se zaměřením o poznacích o jednotlivých částech krajiny. Blíže jsou popsány v podkapitole 3.2. Ze skript byla použita část o celkové struktuře krajiny. Ta posloužila k hodnocení krajiny, což je hlavním cílem mé práce. Dále bylo v práci čerpáno z knihy Krajinný ráz od Míchala a Löwa (1993). Z této publikace jsem využívala především část 2 – Teoretická východiska hodnocení krajiny a jejího rázu. Autoři se zabývají i psychologickým aspektem vnímání krajiny. Záleží na postavení pozorovatele – na šířce, výšce a hloubce prostoru. Což jsem si sama mohla vyzkoušet při terénním výzkumu, který byl v rámci práce prováděn. Míchal, Löw hovoří též o triádě matrice (pozadí, převládající prvky) – figura (prvky, centra, místa) – cesta (koridory, trasy). Tyto pojmy jsou používány s obdobnými názvy, jak v krajinné ekologii, tak v estetice krajiny. Vnímání krajiny také může ovlivnit náš psychický stav a naopak psychický stav ovlivňuje pohled na krajinu (Löw, Míchal, 2003).

Průkopníkem krajinné ekologie se stal C. Troll. Definoval krajinnou ekologii jako studium fyzikálně-biologických vztahů, které řídí různé prostorové jednotky regionu. Uvažoval o vztazích jak vertikálních (uvnitř prostorové jednotky), tak horizontálních (mezi prostorovými jednotkami). Jedinečnou však krajinnou ekologii dělá její soustředění se na horizontální vztahy prostorových jednotek (Forman, Godron, 1993). Forman a Godron dále formulovali sedm hlavních principů krajinné ekologie. Jedná se o princip struktury a funkce krajiny, princip druhové rozmanitosti bioty (princip biodiverzity), princip toku druhů organismů, princip přerozdělení minerálních živin, princip toku energie, princip krajinných změn a princip stability krajiny. Ve své práci budu využívat první princip – charakteristiku struktury krajiny. Jedná se o princip, kdy je krajina hodnocena jako ploška, koridor a matrice. Tyto krajinné složky se navzájem liší (velikostí, tvarem, dynamikou, genezí, apod.). Rozmístění ekologických objektů (živočichové, rostliny, biomasa, voda, člověk) je velmi nerovnoměrné a závislé na struktuře krajiny. Právě zjištění prostorového rozmístění je nutné pro pochopení struktury a funkce krajiny. A zpětně také poznání struktury přispívá k pochopení vazeb, vztahů, procesů a toků ekologických objektů mezi složkami krajiny. Ekologické objekty se mezi krajinnými složkami neustále pohybují nebo proudí. Porozumění krajině tedy znamená předvídat tyto pohyby, toky a interakce (Lipský,

1999). Tuto metodu popisuje i Kopp ve skriptech *Nauka o krajině a životním prostředí* (Kopp, 2005). Lipský dále hovoří o ekologické stabilitě a o vymezení výpočtu koeficientu ekologické stability. Pro výpočet koeficientu ekologické stability jsem použila dva způsoby výpočtu. V prvním případě se jedná o pouhý poměr relativně ekologicky stabilních ploch a relativně ekologicky nestabilních ploch. V druhém případě je počítáno i s procentem plochy o jednotlivém stupni kvality (Lipský, 1999). Blíže se o této problematice zmiňuji v kapitole 5 Metodika.

Dále jsem využívala *Sborník ekologie krajiny: Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu* (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005), který přináší pohledy na věc od různých autorů. Zajímavý příspěvek je zde od Hledíkové. Píše o přístupech k pojmu krajina. Většinou je vnímána jako přírodní, člověkem neovlivněné prostředí. Pokud však do krajiny zahrneme i sídla, přinese to komplexnější pohled. Z minulosti přetrvaly města a vesnice jako základní formy sídla. Vesnice vznikaly na základě místního terénu – kolem potoka nebo cesty tak začala růst zástavba. Města se však mohla rozvíjet pouze v rámci hradeb. To se změnilo až v 19. století, kdy byly hradby zbourány a města se začala rozrůstat i do původně jen zemědělské krajiny. Začínají se více budovat cesty a v krajině vzniká jakási síť. Stejně tak, jak se rozrůstají sídla do krajiny, se krajina dostává v podobě malých plošek do sídel. Otázkou je vhodnost rozdělení obcí na intravilán a na extravilán. Existují dvě varianty řešení. Za prvé v sídlech bude více zeleně a krajina se tak dostane do sídel, ale zabere tak více plochy. Nebo za druhé naopak zcela oddělíme sídla od zeleně, a zůstane tak více prostoru pro samotnou krajinu. Dle mého názoru jde o zajímavé zamyšlení, ale je jasné, že nejde vybrat pouze jeden přístup. Musí dojít k jejich kombinaci ve vhodné míře. Sídlo samozřejmě ovlivňuje krajinu, a proto ho nemůžeme zcela vyčlenit (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005). Dalším zajímavým příspěvkem je od Bučka *Krajinný ráz v období globalizace*. Hovoří zde o vývoji krajiny od přírodní ke kulturní. Venkovská krajina byla v období po 2. světové válce výrazně ovlivňována jednostrannou zemědělskou výrobou (změna struktury plodin, odvodňování, používání těžkých hnojiv a řada dalších). To zanechalo důsledky až dodnes. Zejména v podobě zvýšené eroze, znehodnocení vodních toků, poklesu stavu drobné zvěře. Až v 90. letech 20. století byl vytvořen základní princip ochrany životního prostředí a situace se pomalu začala měnit. Buček hovoří i o tzv. harmonické kulturní krajině. Jde o urbanizované plochy, které musí být ale dostatečně vykompenzovány stabilizačními prvky. Na těchto prvcích je závislá funkce rekreační, půdoochranná, hygienická, vodohospodářská a je na nich závislé i zachování biodiverzity. Z hlediska podmínek pro

zachování harmonické kulturní krajiny jde o intenzitu ovlivnění člověkem – krajina urbanizovaná, zemědělská, zemědělsko-lesní a lesní. Nelze tak obecně říci nějaký vzorec pro to, jak má harmonizovaná krajina vypadat. Jde o místní rozdílnosti krajiny. Popsanou problematikou se zabývá krajinné plánování. Aby krajina byla harmonická, musí být zajištěn nezbytný podíl stabilizačních prvků a jejich správné rozmístění. V České republice se tak děje v rámci tvorby územního systému ekologické stability. Ten odpovídá EECONETU v rámci Evropské unie. Vytváření harmonické kulturní krajiny je však složitá a dlouhodobá činnost. ÚSES je jedním z prostředků naplnění ochrany krajiny a musí brát v úvahu jak krajinu přírodní, tak i kulturní, kde jsou sídla výrazným prvkem (Maděra, Friedl, Dreslerová, 2005).

Z literatury týkající se sídel byla používána především kniha *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě* od Votrubce (1980). Protože mapujeme venkovská sídla, zajímala jsem se v této knize především o její druhou část. Zde jsou popisována vesnická sídla. Nastudování bylo nutné ke správnému mapování sídel a jejich pochopení. Autor hovoří se o vzniku sídel, jejich poloze a půdorysných typech. Klasifikaci uvádím v podkapitole 4.2.1. V kapitole 5 jsem potom provedla zařazení jednotlivým venkovských sídel v zájmovém území do této klasifikace od Votrubce. Dále byla pro téma sídel použita kniha od Kadeřábkové a kol. nesoucí název *Úvod do regionálních a správních věd*. Kniha byla využita pro pochopení pojmu sídla a byly z ní brány i definice pro podkapitolu 4.2.1.

Publikací, která se zabývá jak sídly, tak i územním plánováním bylo skriptum *Urbanismus 2 – Uspořádání vesnic a krajiny* (Sýkora, 2009). Používala jsem především první část, která se týká vývoje vesnice a krajiny. Tato část byla potom aplikována na zájmové území při popisu historie. Dále je ve skriptech uváděna kapitola o územním plánování vesnic a krajiny. Sýkora zde popisuje samotný smysl a úlohu územního plánování. Územní plán má posoudit současný stav vesnice a krajiny, má navrhnout využívání pozemků a ploch a také má za úkol přiměřené využívání přírodních zdrojů a zajistit ochranu veřejných zájmů (Sýkora, 2009). Návrh územního plánu musí obsahovat textovou a grafickou část. Textová část musí obsahovat rozbor území, koncepce veřejné infrastruktury, uspořádání krajiny, posílení ekologické stability, protierozní a protipovodňová opatření a další. Grafická část obsahuje výkres základního členění území, hlavní výkresy (urbanistická koncepce sídla, koncepce uspořádání krajiny a jiné koncepce, výkres veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací a výkres případných etapizací. Územní plán pro zájmové území je rozebrán v kapitole 5. V neposlední řadě byla využita kniha Skleničky (2003) *Základy krajinného plánování*. Pro definici krajiny

v podkapitole 4.2 bylo čerpáno z první části knihy. Druhá část – Hodnocení krajiny představuje hlavní záměr moji práce. Sklenička popisuje hodnocení krajiny jako širší termín pro proces, v jehož rámci je krajina popisována, klasifikována a analyzována s následným formulováním cílů. Dílčí kroky procesu hodnocení krajiny jsou následovné – přípravná fáze (shromažďování podkladů, volba metody a techniky hodnocení, zpracování podkladů,...), analýza území (literární rešerše, analýza charakteristik území), terénní průzkum (terénní šetření, dokumentace území, odběry vzorků) a na konec prezentace výsledků (vyhodnocení, projednání s odborníky, závěry a doporučení). Tyto kroky procesu se mohou však v pořadí měnit nebo prolínat (Sklenička, 2003). Dále Sklenička popisuje důležitost hodnocení krajiny. To vidí jako rozhodující faktor pro určení nejvhodnějšího přístupu k rozvoji určitého území. V poslední části knihy hovoří o krajinném plánování. Využita byla především část o územním systému ekologické stability. O ÚSES můžeme mluvit v několika úrovních – lokální, regionální a nadregionální. Tyto potom navazují na vyšší systém ekologické sítě EECONET. Přímý vliv na krajinu má lokální úroveň. Základní typy skladebných prvků ÚSES tvoří biocentrum, biokoridor a interakční prvek. Ty potom mohou být charakterizovány podle různých faktorů – dle míry funkčnosti, hierarchického významu, reprezentativnosti, specifické polohy, míry přirozenosti a dle struktury prvku (Sklenička, 2003).

Víceletý výzkum změn využití ploch v Česku pod vedením Doc. RNDr. Ivana Bičíka, CSc. vedl ke vzniku databáze s těmito daty. Databáze dlouhodobých změn využití ploch v Česku obsahuje klasifikační klíč a jednotlivé plochy využití v letech 1846, 1948, 1990 a 2000. Je zde popsán vznik databáze, klasifikační klíče a slučování jednotlivých katastrů pro porovnatelnost. Poznatky a vývoj této databáze byl předložen na Mezinárodní konferenci IGU – LUCC v Praze v roce 2001 (Bičík a kol., 2002). Bližší popis databáze jsem umístila do metodiky této práce v kapitole 5. Tématem využívání ploch se zabývají i některé bakalářské práce. Pro porovnání způsobu zpracování jsem použila práci Kamily Kédlové (2010).

4.2 Vymezení použitých pojmů

4.2.1 Sídlo, obec, venkovské sídlo

Sídlo je základní jednotkou osídlení. Můžeme za něj považovat každé obydlené místo i s příslušnými plochami, které jsou využívány jeho obyvatelstvem. Obyvatelstvo se

do sídel koncentruje a vykonává zde ekonomickou a další činnost (Kadeřábková a kol., 1996).

Obec je považována za nejnižší administrativně územně-správní jednotku, která má právní subjektivitu, místní orgány a řídí vymezené okruhy výrobní a i nevýrobní sféry. (Chalupa, Mečiar, 1996). Obec řídí obecní úřad a v jeho čele je starosta. Obec může obsahovat jen jedno nebo i více sídel. Z toho tedy vyplývá, že počet sídel je větší než počet obcí. Počet sídel se ale zmenšuje. To je dáno následujícími faktory: zánik sídla vysídlením, připojení sídla k městu, spojení 2 sídel díky rozšíření zástavby, zánik sídla díky těžbě, vzniku vodní nádrže a další (Kadeřábková a kol., 1996).

Pokud bychom chtěli porovnávat dva regiony z různých států například z hlediska hodnocení venkova, bylo by vhodné použití například definice mezinárodních organizací. A to především kvůli možnosti srovnání vymezených oblastí. Vymezit se mohou pomocí definice OECD nebo Eurostatu. (Ballas, Kalogeresis, Labrianidis, 2003) Zde je nutno podotknout, že se jedná o dvě vybrané definice, existuje ale i řada dalších. Společné rysy definic jsou hustota obyvatel a významná role zemědělství. Dle Eurostatu lze venkov vymezit jako oblast s hustotou obyvatelstva menší než 100 obyv./km². Zde je ale důležité vědět, za jakou jednotku se hustota počítá. Pokud by se hustota počítala za katastrální území, vyšla by čísla větší než 100 obyv./ km² Naopak při počítání za okres by vyšla čísla příliš malá. V obou případech by se ale jednalo o oblast venkova. OECD rozlišuje na základě podílu obyvatel žijících ve venkovských obcích mezi třemi různými typy regionů. Jedná se o následující rozdělení: převážně venkovské oblasti, kde více než 50% populace žije ve venkovských obcích, výrazně venkovské oblasti, kde podíl 15% - 50% obyvatel žije ve venkovských obcích a výrazně městskou oblast, kde méně než 15% obyvatel žije ve venkovských obcích (Ballas, Kalogeresis, Labrianidis, 2003). Perlín vymezuje venkov buď pozitivně – „toto je venkov“, nebo negativně – „toto není v žádném případě venkov, to je městské, urbánní“. V druhém případě vymezujeme venkov jako doplněk k urbánnímu, venkov je to co zbyde, odečteme-li městské struktury. Obecně lze venkov definovat jako prostor, který zahrnuje jak krajinu, tak i venkovská sídla. Pojem venkov tedy zahrnuje jak nezastavěné území, tak i zastavěné území malých sídel – vesnic (Perlín, 2008).

Venkovská sídla jsou typická svým vzhledem. Převládající zemědělská funkce se projevuje ve vnějším vzhledu venkovských sídel. Jsou tvořena venkovskými sídelními jednotkami, pro něž je typické propojení obytné části a částí hospodářských (např. stodola, sýpka, stáje, kůlny na zemědělské nářadí). Mezi venkovská sídla lze zahrnout sídla, v nichž má obyvatelstvo ekonomickou základnu v zemědělství. Nad touto definicí by se však dalo

dnes diskutovat. Dle mého názoru dnes již není venkov na takové úrovni, jaká je Perlínem popisována. Venkov již zcela určitě nemá ekonomickou základnu v zemědělství. Myslím si, že je to dáno rozvojem venkova a změnou životního stylu jeho obyvatel. Dnes na venkově žije mnoho lidí, kteří za prací dojíždějí do měst. Kadeřábková (1996) uvádí rozdělení venkovského sídla dle počtu usedlostí na samoty, vísky, vesnice (Kadeřábková a kol., 1996). Samota je izolované obydlí, které má velký odstup od ostatních zemědělských usedlostí. Prostor mezi nimi (samotou a nejbližšími domy) nesmí vyplňovat plochy příslušející k domu (dvůr, zahrady), ale musí být tvořen plochami jiného hospodářského využití (pole, les, louky). Víška je seskupení 4 – 15 usedlostí. Plošným rozvojem spojeným s výstavbou dalších domů se může rozrůstat ve vesnici. Proto je víška pokládána za vývojově starší formu některých půdorysných typů vsí. Vesnice je tvořena větším počtem zemědělských usedlostí. Větší vesnice mají zpravidla několik domů nezemědělského charakteru (škola, domy řemeslníků, kostel, hospoda aj.) (Kadeřábková a kol., 1996). Vesnice se také začaly měnit skutečností, že lidé na vesnicích pouze bydleli a začali dojíždět za prací do města. Přinášeli tak do vesnice městské zvyky (Votrubec, 1980). Na základě počtu obyvatel a domů rozdělil Votrubec vesnice na malé, střední a velké.

Tab. č. 1 – Rozdělení vesnic podle počtu obyvatel a počtu domů

Typ vesnice	Počet obyvatel	Počet domů
Malé	do 150	do 30
Střední	150 - 1000	30 - 200
Velké	nad 1000	nad 200

(zpracováno dle Votrubec, 1980)

Dále Votrubec píše, že vesnice můžeme rozlišovat podle půdorysu. A to na dva hlavní typy – řadová vesnice a návesní vesnice. Řadové vesnice lze rozdělit na ulicovky a silniční vesnice. Návesní vesnice dělí na okrouhlice, dálnice a hromadné vesnice. Bližší charakteristika těchto typů je popsána v tabulce č. 2.

Tab. č. 2 – Typy vesnice podle půdorysu a jejich charakteristiky

Typ	Podtyp	Charakteristika
řadová vesnice	ulicovka	Vesnice, která se vytvořila podél ulice buď po jedné nebo po obou jejích stranách (jedno nebo oboustranná vesnice). Je výrazem urbanizace venkovských sídel.
	silniční vesnice	Šíří se podél silnice a má určité stavební rozvolnění. Táhne se po jedné nebo obou stranách.
návesní vesnice	okrouhlice	Nevelká návesní vesnice, kde kolem návsi okrouhlého tvaru stojí pevně k sobě semknuté jednotlivé statky. Vstup do vsi je zpravidla jen jeden, nejvýše dva. Sloužila i k volnému ustájení dobytka.
	oválnice	Vesnice s návsi oválného tvaru. Vstup do vesnice mohl být snadno uzavřen.
	hromadná vesnice	Patří mezi nejstarší typy v Evropě. Chaoticky budovaná vesnice s nepravidelným průběhem mnoha ulic a cest.

(zpracováno dle Votrubec, 1980)

4.2.2 *Krajina a její struktura – plošky, koridory, matrice*

Vymezení pojmu krajina je velmi složitým úkolem. Krajinu každý může chápat z jiného pohledu. Pokud tedy chceme pojem krajiny vymežit, musíme zkoumat krajinu jako celek a ne analyzovat jednotlivé části. Musíme zkoumat vazby, procesy a principy krajinné ekologie, které jsou uplatňovány při poznávání krajiny (Sklenička, 2003). Jak už bylo řečeno, krajinu můžeme zkoumat z různých pohledů. Jedním z nich je právní pojetí, které je součástí zákona. Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§ 3 písm. k, zák. č. 114/1992 Sb.). Geomorfologické pojetí vymezuje například Mezera (1979), kdy krajinu popisuje jako vývojově více či méně stejnorodou část zemského povrchu, vyznačující se určitou strukturou jednotlivých složek této části země a jejich vzájemnými přirozenými vztahy (Mezera a kol., 1979). Z geografického pohledu krajinu vymezuje například Rejmiers (1985) jako poměrně nevelký jednotlivý okrsek zemského povrchu, ohraničený přirozenými hranicemi, v jehož rámci dochází ke složitým interakcím přírodních komponent, které jsou sobě vzájemně přizpůsobeny (Rejmiers, 1985). Rejmiers dále krajinu ještě popisuje v pojetí regionálně – typologickém, kdy říká, že se jedná o soubor vzájemně svázaných a podmíněných přírodních objektů a jevů, které vytvářejí

v čase se vyvíjející přírodní teritoriální komplex či řady takových komplexů. V geosférickém měřítku potom lze krajinu vyjádřit pomocí jednotlivých sfér Země – litosféry, hydrosféry, pedosféry, biosféry, atmosféry a kosmosféry. Tyto sféry se navzájem různě prolínají a tvoří tak celistvý komplex (Lipský, 1999). Důležitým pojetím pro moji práci je pojetí ekologické neboli krajinně-ekologické. Lipský hovoří o krajině v tomto pojetí jako o systému přírodních a člověkem ovlivněných elementů, jejichž vztahy mohou být harmonické či nevyvážené. Předmětem studia v tomto pojetí je potom struktura, funkce a dynamika krajiny. Dále popisuje důležitost znalosti heterogenity, skladebných prvků a charakteru vazeb a toků mezi těmito prvky. Právě to je podstatou pochopení krajiny. Velmi známou je také definice Formana a Godrona (1993). Chápou krajinu jako heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje.

Plošku („patches“) neboli krajinnou enklávu lze vymezit jako tu plošnou část povrchu, která se vzhledem liší od svého okolí. Plošky se různí co do své velikosti, tvaru, typu, heterogenity i vlastních hranic. Plošky v krajině obvykle zastupují rostlinná a živočišná společenstva, tzn. soubory druhů (Forman, Godron, 1993). Mezera a kol říkají, že krajinná enkláva (ploška) je ostrov krajiny určitého typu, obklopený krajinou typu jiného (např. Pavlovské vrchy v Dolnomoravském úvalu). Umělou enklávou v krajině jsou lidská sídliště (Mezera a kol., 1979). Plošky můžeme rozdělit podle příčiny vzniku na plošky vzniklé narušením, zbytkové plošky, plošky zdrojů prostředí a zavlečené plošky – obdělávané plošky a sídla. Plošky vzniklé narušením mohou vzniknout díky přírodním podmínkám – zemní sesuvy, laviny, větrné a sněhové bouře, přemnožení býložravců nebo mohou vzniknout jako výsledek lidské činnosti – vymýcení lesa, vypalování trávy, povrchová těžba a podobně. Zbytkové plošky vznikají jako přesný opak plošek vzniklých narušením. Rušivé vlivy tedy plošku obklopují. Jedná se například o plošky, které minul útok sarančat nebo je minul rozsáhlý požár. Plošky zdrojů prostředí nevznikly žádným narušením a jsou relativně stálé. Jedná se o různé bažiny, vřesoviště, mokřady a další. Poslední jsou zavlečené plošky, které lze rozdělit na obdělávané plošky a sídla. Jedná se o plošky, které vznikají díky člověku, zavlečením určitých organismů. Obdělávané plošky vznikají při vstupu rostlin. Pokud je však člověk přestane obdělávat, dochází díky sukcesi k jejich postupnému zániku. Na počátku výstavby sídel také dochází k narušení původní krajiny a výstavbou domů vznikají v krajině plošky. Ty jsou většinou stálé. Vedle rozdělení podle vzniku plošky se dále zkoumá i její velikost a tvar. Mezi menšími a většími ploškami jsou totiž nacházeny velké rozdíly. U tvaru se hovoří především o okrajovém

efektu, kdy na okraji je jiné druhové složení i jiný počet druhů. Tvary plošek mohou být protáhlé, prstencové nebo mohou mít tvar poloostrova – úzký výběžek (Forman, Godron, 1993). I Lipský hovoří o významu tvaru enklávy a určuje ho výpočtem, ve kterém do poměru dává délku rozhraní a obvod kruhu, jež má stejnou plošnou výměru jako sledovaná plocha. Díky tomu lze definovat základní tvarové kategorie – enklávy izodiametrické s vysokým podílem vnitřního prostředí, protáhlé s menším vnitřním prostředím a vysokým podílem okraje a úzké bez vnitřního prostředí (Lipský, 1999).

Koridory jsou další z krajinných složek. Jedná se o úzký pruh země, který se liší od krajinné matrice na obou stranách. Mohou tvořit jen izolované pásy, ale obvykle navazují na plošku s podobnou vegetací (Forman, Godron, 1993). Využívají se pro dopravu, ochranu, jako zdroje i estetická součást prostředí. Nacházejí se téměř v každé krajině. Lipský o koridorech hovoří následovně. Koridory vznikají podobným způsobem jako enklávy, vyznačují se však výrazně protáhlým tvarem a specifickou funkcí v krajině. Mezi jejich nejdůležitější funkce patří – umožnění a usměrnění pohybu ekologických objektů v krajině, bariérový případně selektivně bariérový účinek, propojení krajinných enkláv, působení na okolní matici, od níž se koridor výrazně odlišuje, a poskytnutí útočiště, případně i trvalých existenčních podmínek některým druhům bioty (Lipský, 1999). Stejně jako plošky i koridory rozdělujeme podle vzniku na koridory vzniklé narušením, zbytkové koridory, koridory zdrojů prostředí, pěstované koridory a regenerující koridory. Platí u nich stejná fakta jako u plošek s tím, že pěstované koridory jsou například ochranné pásy kolem dálnic nebo nízké trnité živé ploty. Regenerující koridory vznikají zarůstáním pruhů v narušené krajině. Charakterizovat koridory můžeme z pohledu jejich propojenosti či šířky. Koumaná je i výška okraje koridoru vzhledem k jeho okolnímu prostředí. V závěru o koridorech tedy lze říci, že jsou pro člověka velmi důležité. Jsou to dopravní cesty, poskytují různou ochranu, ale jsou to i využitelné zdroje (Forman, Godron, 1993).

Matrice je z krajinných složek nejvíce rozsáhlá a nejvíce spojitá. Má tedy v krajině dominantní roli. Její rozlišení může být někdy ale poměrně složité. Mělo by platit, že má největší plochu a má největší vliv na dynamiku krajiny. Lze říci, pokud některý z prvků zaujímá více než 50% povrchu území, jedná se většinou o matici. Pokud zabírá méně než 50% je k určení matrice nutné použít ještě další charakteristiky. Jedná se o spojitost a o posouzení vlivu na dynamiku krajiny (Forman, Godron, 1993). Lipský ve svých skriptech píše o vymezení od Mimra. Krajinná matrice je plošně převládající, nejvíce zastoupený a zároveň prostorově nejpropojenější typ krajinné složky, který hraje dominantní roli ve fungování krajiny (Mimra, 1995). Po určení matrice lze zkoumat tvar

její hranice. Díky tomu můžeme určit, zda se matrice rozšiřuje nebo naopak zmenšuje. Dále je také možno diskutovat o heterogenitě krajinné matrice. Z principu je matrice heterogenní. Obecně lze říci, že homogenní by byla pouze v případě, že všechny části budou identické. To samozřejmě není možné. Ale za homogenní krajinu můžeme považovat, jestliže shluky sousedních krajinných složek se významně neliší v celém sledovaném území. Z toho plyne, že také záleží, v jakém rozlišení se na danou krajinu díváme. Pro studium krajiny je rozlišovací úroveň taková, která může zachytit velikost krajinných prvků a která pomůže určit hranice mezi nimi (Forman, Godron, 1993).

5 Metodika

Práce se zabývá krajinně-ekologickým hodnocením venkovských sídel v obci. Nejprve bylo tedy nutné stanovit dané zájmové území. Vybrána byla Obec Řenče s venkovskými sídly Řenče, Libákovice, Vodokrty, Háje, Osek, Plevňov a Knihy. Rozhodujícím faktorem při výběru byla osobní znalost území a také pro různorodost venkovských sídel, co se týká rozlohy, počtu obyvatel, polohy a podobně. Po vymezení zájmového území byly stanoveny cíle práce.

Nutné bylo nastudování literatury zabývající se danou problematikou a provedení kabinetního výzkumu pro získání potřebných dat. Data byla čerpána z ČSÚ z historického lexikonu obcí. Použita byla data o počtu obyvatel a domů z let 1869 – 2001. Cenná data poskytl Obecní úřad Řenče. Jedná se o Návrh územního plánu pro obec Řenče, kde byl využit především návrh ÚSES (Hysková, 2010). Dále bylo umožněno nahlédnout do kronik, z nichž byla čerpána především historie jednotlivých venkovských sídel a statistiky obce pro aktuální počet obyvatel. (Obec Řenče, 2012) Použity byly i internetové mapové portály Geoportál Cenia (Národní geoportál INSPIRE, 2012), Mapový server České geologické služby (Česká geologická služba, 2012) a Mapový portál Plzeňského kraje (Mapy Plzeňského kraje, 2012). Tato data z kabinetního výzkumu sloužila především k fyzickogeografické a socioekonomické charakteristice zájmového území. Dále byl proveden terénní výzkum, díky kterému vznikly podklady. Na jejich základě došlo k hodnocení.

5.1 Terénní výzkum

Hlavním zdrojem dat této práce byl terénní výzkum. Ten probíhal v jednotlivých sídlech od poloviny srpna 2011 do konce října 2011. Při práci jsem postupovala dle Vondruškové (1994) a Ivaničky (1983). Vondrušková (1994) popisuje tento postup práce:

1. Výběr území, kde budou práce zahájeny

Výběr území byl proveden na začátku práce. Jak už bylo řečeno, zájmovým územím byla vybrána Obec Řenče.

2. Získání veškerých dostupných podkladů pro území (zdroj informací)

V práci byl využit Návrh územního plánu pro Obec Řenče a především katastrální mapa zastavěného území Obce Řenče. Tato mapa se stala podkladovou při vlastním mapování v terénu.

3. Terénní výzkum

Vondrušková popisuje, že se jedná již o vlastní terénní práce. Ty bývají časově náročné a je tedy možné vybrat určité krajinné segmenty, které budou mapovány. Krajinným segmentem je chápán výsek krajinného prostoru stejného účelového typu, charakteru společenstva a specifikace uvedené v mapovém klíči.

V této části jsem využívala i metodiku terénního výzkumu od Ivaničky (1983), který popisuje vstupní etapy terénního výzkumu. Za ty považuje určení cíle výzkumu, sestavení dokumentace o zkoumaném území a výběr podkladových map. Tyto všechny části již byly provedeny a stanoveny. Dále autor hovoří o předběžném terénním výzkumu a formulacích plánu terénního výzkumu. V rámci předběžného výzkumu jsem provedla celkový průzkum prostředí, abych o území získala souhrnný obraz a ověřila si informace získané ze studia dokumentace o obci. Při formulacích plánu terénních prací jsem následně stanovila časový plán své práce. V této fázi jsem si také určila vlastní klíč, podle kterého jsem mapování prováděla.

Klíč byl stanoven díky Návrhu územního plánu Obce Řenče, předběžným terénním výzkumem a samozřejmě také s ohledem na cíle práce. Barevné odlišení jednotlivých ploch je možné vidět z obr. č. 2. a bylo vybíráno subjektivně s ohledem na tradiční značení. Byly stanoveny tyto pojmy:

Rodinný dům – myšleny jsou tím domy, které byly postaveny přibližně od 60. až 70. let dodnes. Takto vymezeny byly díky jasné odlišnosti od druhé kategorie stavení. Rodinné domy tvoří komplexy obsahující hospodářské budovy. Jedná se o stavby, které svým stavebnětechnickým uspořádáním odpovídají požadavkům rodinného bydlení. Stavby, které k těmto domům náleží, jsou garáže nebo malá zahradní stavení. (Příloha č. 1)

Venkovské stavení – jedná se o typická venkovská stavení. Většinou je tvoří jedno obytné stavení a řada hospodářských stavení. Nachází se zde typický **dvůr**, většinou uprostřed. V rámci této klasifikace nebylo dále rozlišováno, zda je stavení obydleno trvale nebo rekreačně. Jsou zde zahrnuty tedy i chalupy. Chalupy jsou tedy venkovským stavením s rozdílem, že nejsou celoročně obydlené. Podobu některých venkovských stavení lze vidět v příloze č. 2.

Bytový dům – vícepatrový dům, kde žije více rodin. Nejvíce však třípatrové.

Chata – tím jsou myšlena rekreační obydlí, která nesou označení E. Nejsou obydlena celoročně, zpravidla nebývají velké. Obestavěný prostor musí být do 360 m³ a zastavěná plocha do 80 m². Mohou být podsklepená a mají nejvýše jedno nadzemní podlaží a podkroví.

Stavba občanské vybavenosti – jedná se o prvky využívané společností (obecní úřad, obchod, pohostinství apod.)

Kulturní památka – takto jsou označovány stavby s kulturně historickou hodnotou (křížky, kapličky, kostel a tvrz)

Okrasná zahrada – pod tímto pojmem jsou myšleny zahrady, kde není hospodářská funkce dominantní. Jsou určeny k relaxaci. Trávník je pravidelně sekán, udržován a nachází se zde především květiny, keře apod. Tím ale není řečeno, že zde není pěstována zelenina nebo ovoce, nejde však o dominantní funkci zahrady.

Venkovská zahrada – tím je myšlen původní způsob využívání zahrad na vesnici. Zahrady nejsou pravidelně sekány. Tráva je kosena na otavu, seno nebo jako čerstvá pro dobytek. Hlavní je zde tedy hospodářská funkce.

Venkovská zahrada se sadem – tato plocha má jako u venkovské zahrady stejné využití, jen se zde navíc nacházejí ovocné stromy.

Sad – ten byl zvláště vyznačen v sídle Řenče. Jedná se o větší výměru než v případě zahrady se sadem. Ovoce je zde pěstováno za účelem prodeje.

Veřejná zeleň bezzásahová – veřejná zeleň s dominantní funkcí zeleně, která však není pravidelně udržována.

Veřejná zeleň zásahová – jedná se o veřejnou zeleň s dominantní funkcí zeleně, kde však dochází k zásahům (prořezávání, stříhání a sekání)

Zemědělský areál – tímto pojmem jsou označovány především plochy zemědělských areálů, které se nacházejí v sídlech. Nerozlišuje se u nich dále způsob jejich využívání, zda slouží pro chov dobytka nebo pro jiné účely.

Rekreační plocha hřiště – označovány jsou takto plochy hřišť, které jsou využívány rekreačně k různým sportům.

Rekreační plocha vodní – takto označovány jsou všechny vodní plochy v sídlech. Jedná se o rybníky a koupaliště. Jejich využití je především pro rekreační účely.

Vodní tok – jedná se zde o malé potoky nacházející se v zájmovém území (Lukavice, Divoký, Hajský a Osecký).

Ostatní plocha

Travná a křovinná niva – tímto pojmem rozumíme porost nivy toku, který je typicky spíše menšího vzrůstu. Nacházejí se zde traviny, křoviny, břízky. Porost je většinou ročně prořezáván a upravován.

Lužní niva – jedná se o plochy se vzrostlými stromy, které dosahují výšky několika metrů. Tyto porosty nebývají upravovány tak často.

Orná půda – takto jsou označeny plochy s intenzivní zemědělskou činností spočívající v pěstování obilnin, kukuřice a řepky olejné.

Louka a pastvina – využití mají pro pastvu dobytka. Zemědělská družstva je nejvíce využívají pro pastvu skotu, soukromí menší zemědělci potom pro chov koz a ovcí.

Les

Silnice a cesta – vymezeny zde byly silnice, ale i cesty, které nejsou asfaltované a vedou polem.

Obr. č. 2 – Legenda využití ploch jednotlivých sídel

Legenda	
	rodinný dům
	venkovské stavení
	dvůr
	bytový dům
	chata
	stavby společenské vybavenosti
	kulturní památka
	okrasná zahrada
	venkovská zahrada
	venkovská zahrada se sadem
	sad
	veřejná zeleň bezzásahová
	veřejná zeleň sezóně zásahová
	zemědělský areál
	rekreační plocha hřiště
	rekreační plocha vodní
	vodní tok
	ostatní plocha
	travná a křovinná niva
	lužní niva
	orná půda
	louka a pastvina
	les
	silnice a cesta

(vlastní zpracování, 2012)

Při vlastním terénním výzkumu jsem si do podkladové mapy zaznamenávala dle stanoveného klíče zjištěné informace z terénu. Takto jsem postupovala u každého sídla. V rámci polních laboratorních prací tak vzniklo sedm podkladových map pro následné zpracování v prostředí GIS. Získávala jsem tak již předběžnou představu o výsledcích.

5.2 Zpracování v prostředí GIS

Po sběru dat následovalo zpracování zjištěných informací. Pro lepší pozdější využití jsem převedla terénní informace do prostředí GIS. Vznikly tak podklady, které budou moci být dále využity pro další studie a práce. Tento postup je lepší i pro následné hodnocení a provedení analýz dat.

Pro převedení podkladových map s informacemi z terénního výzkumu jsem použila dva způsoby. Pro Řenče, Libákovice, Vodokrty, Knihy, Plevňov a Osek byla použita pro převedení do prostředí GIS katastrální mapa jednotlivých sídel. Pro Háje musel být použit postup zpracování za pomoci ZABAGEDu, protože katastrální mapa pro toto území není zatím digitalizována.

U většiny sídel jsem tedy používala postup, jehož základem byla katastrální mapa. Ta byla poskytnuta pro tuto práci bezplatně Českým zeměměřickým úřadem. Z mapy byla použita vrstva polyline, z níž byly vymazány pro naši práci nepotřebná označení, a následně byla převedena na polygony. Použit byl příkaz Feature to polygon v záložce Features. Dále bylo jednotlivým polygonům v sídle v atributové tabulce přiřazováno číslo. Takto došlo k rozřazení ploch. Následně bylo zjištěno, že některé prvky (jako vodní tok a podobně) nemohou být přes katastrální mapu přesně vyznačeny. Vytvořila jsem si proto další vrstvu v ArcCatalogu a načetla ji ke katastrální mapě. Díky této vrstvě jsem za pomoci editování a podkladů z terénního výzkumu vytvořila chybějící prvky. Mapa tak mohla být upřesněna a odpovídala již skutečnosti.

Druhým způsobem zpracování bylo použití vrstvy ZABAGED - základní báze geografických dat. ZABAGED je digitální model území ČR na úrovni podrobnosti Základní mapy ČR 1:10 00 (ZM10). Je vedena v podobě bezešvé databáze na celé území ČR, spravována je Zeměměřickým úřadem (ČÚZK, 2010). V současné době je ZABAGED tvořen 123 typy geografických objektů zařazených do polohopisné nebo výškopisné části ZABAGED. Polohopisná část obsahuje dvourozměrně vedené prostorové informace a popisné informace o sídlech, komunikacích, rozvodných sítích a produktovodech, vodstvu, územních jednotkách a chráněných územích, vegetaci a povrchu, terénním reliéfu.

Výškopisná část zahrnuje trojrozměrně vedené prvky terénního reliéfu, které jsou zastoupeny 3D souborem vrstevnic. Vhodným doplněním ZABAGEDU je Geonames (ČÚZK, 2010). Český zeměměřický úřad poskytuje pro účely bakalářské práce ZABAGED zdarma. V této práci byl konkrétně využit ZABAGED (výškopis, polohopis) z mapových listů ZM10 221111, 221112, 221116, 221117, 221118 a 221122. Z ortofotomapy byly využity mapové listy (2,5 x 2 km) BLOV73, BLOV74, BLOV75, BLOV 82, BLOV83, BLOV84, BLOV92, BLOV93, BLOV94, BLOV95, PRES03 a PRES04 (ČÚZK, 2012).

Postup práce byl potom následovný. V ArcCatalogu jsem si vytvořila vrstvu shapefile, kterou jsem charakterizovala jako polygon a nazvala ji vždy podle názvu sídla, na kterém jsem pracovala. Připravený shapefile byl načten do ArcMap spolu se ZABAGEDem. Nyní jsem začala vytvářet vlastní mapu z podkladů získaných v terénním výzkumu. Pro kontrolu jsem si načetla i ortofotomapu. Připravený shapefile byl postupně po jednotlivých pozemcích, budovách apod. editován a vždy byl charakterizován v atributové tabulce určitým číslem podle typu, který se zde nachází. Vznikla mapa využití dle vytvořeného klíče. Stejně tak jsem postupovala u všech sídel v Obci Řenče. Po tomto převedení do prostředí ArcMap mohlo nastat již vlastní hodnocení.

5.3 Dlouhodobé změny využívání ploch

Databáze dlouhodobých změn využívání ploch byla vytvořena skupinou odborníků, kterou vedl doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc. Ten působí na katedře Sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Databáze se stala základním zdrojem dat pro hodnocení změn využití ploch v Obci Řenče. Zdrojem databáze jsou data o využití ploch všech katastrálních území Česka ve 4 časových horizontech – 1845, 1948, 1990 a 2000. Data pro rok 1845 vychází z mapování Stablního katastru, které se dochovalo v archívu Ministerstva financí v Praze. Odtud bylo později převzato Archívem Katastrálního úřadu. Úředníci Ministerstva financí zde přepočítali záznamy o rozloze využívání ploch ze systému jiter a sáhů do systému měřického a přidali data za rok 1948. Tato data byla posléze převedena do elektronické podoby. Z Centrální databáze Katastrálního úřadu v Praze byly doplněny zatím roky 1990 a 2000. Získaná data ale bylo nutno ještě upravit pro srovnatelnost klasifikace využití a srovnatelnost území (Kabrda, 2008).

Úpravou dat musely projít kvůli odlišné metodice klasifikování. Bylo nutné určitá data sloučit. Současná databáze obsahuje 8 základních kategorií: orná půda, trvalé kultury (sady, zahrady, vinice, chmelnice), louky, pastviny, lesní plochy, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy. Mezi ostatní patří velké množství druhů ploch – dopravní plochy, sportovní a rekreační areály, přírodní rezervace, maloplošná chráněná území, parky, doly, skládky, hřbitovy, neplodná půda atd. Rozdíl je pouze v roce 1948, kdy do rozlohy vodní plochy byly počítány pouze stojaté vody a tekoucí vody byly zahrnuty mezi ostatní plochy. Potřeba byla tyto data nerozlišovat a sečíst je, jak je tomu v roce 1990 a 2000. Uvedené slučování kategorií však přináší zjednodušení a s časem se mění význam, ale i kvalita jednotlivých kategorií.

Územní úpravy musely být provedeny pro možnost srovnání, ke kterému je zapotřebí konstantní plocha. Katastrální území se ale během vývoje měnila, z tohoto důvodu vznikla základní územní jednotka (ZÚJ). ZÚJ vznikla spojováním katastrů a je jich celkem 8 903. Z toho 80,2% je tvořeno jedním katastrem, 10,3 % dvěma, 4,1 % třemi, 2,3 % čtyřmi a zbylé ZÚJ z více než čtyřmi katastry. K největšímu slučování docházelo v oblastech socioekonomických změn, ve vysídleném pohraničí, v okolí velkých měst a aglomerací a ve vojenských újezdech (Kabrda, 2008).

5.4 Koeficient ekologické stability

Ekologická stabilita ekosystému je schopnost ekologického systému vyrovnávat vnější rušivé vlivy vlastními spontánními mechanismy. (Míchal, 1994) Tato schopnost se projevuje odolností vůči narušení a spontánním návratem do původního stavu po odeznění rušivého vlivu. (Lipský, 1999) Ekologická stabilita je používána i při tvorbě územních systému ekologické stability. K jejímu výpočtu byl formulován tzv. koeficient ekologické stability (K_{ES}). Koeficient dává do poměru relativně stabilní a relativně labilní plochy. Existuje více možností výpočtu, od jednoduchých až po složitější, které zahrnují i procento plochy o různých stupních kvality. V této práci bude počítáno s dvěma druhy výpočtu koeficientu.

1. způsob:
$$K_{ES} = S/L,$$

kde S jsou plochy relativně stabilní a L plochy relativně labilní. Jde o jednoduché vyjádření a tento výpočet ale není vhodný pro vývojové srovnání, protože nezohledňuje odlišnou strukturu a tedy kvalitu ploch.

Hodnoty uvedeného koeficientu jsou obecně klasifikovány takto:

$K_{ES} < 0,10$: území s maximálním narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být intenzivně a trvale nahrazovány technickými zásahy

$0,10 < K_{ES} < 0,30$: území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy

$0,30 < K_{ES} < 1,00$: území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, oslabení autoregulačních pochodů v agroekosystémech způsobuje jejich značnou ekologickou labilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie

$1,00 < K_{ES} < 3,00$: vcelku vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami, důsledkem je i nižší potřeba energomateriálových vkladů

$K_{ES} > 3,00$: stabilní krajina s převahou přírodních a přírodně blízkých struktur

(Lipský, 1999)

2. způsob:
$$K_{ES} = \frac{1,5A+B+0,5C}{0,2D+0,8E},$$

kde A = procento plochy o 5.stupni kvality, B = procento plochy o 4.stupni kvality, C = procento plochy o 3. stupni kvality, D = procento plochy o 2. stupni kvality, E = procento plochy o 1. stupni kvality (nejméně stabilní). Podle vypočítaných hodnot je potom konkrétní krajina hodnocena následovně:

$K_{ES} < 0,1$: devastovaná krajina

$0,1 < K_{ES} < 1,0$: narušená krajina schopná autoregulace

$K_{ES} = 1,0$: vyvážená krajina

$1,0 < K_{ES} < 10,0$... krajina s převažující přírodní složkou

$K_{ES} = 10,0$: krajina přírodní nebo přírodně blízká

(Lipský, 1999)

V práci provedu oba způsoby výpočtu a provedu následně srovnání výsledných koeficientů

6 Rozbor území

6.1 Rozbor území z fyzickogeografického hlediska

Vzhledem ke geologickému podloží můžeme zájmové území rozdělit do několika oblastí. Jedná se oblast táhnoucí se od severu přes západ až k jihu, kde se nacházejí obce Osek, Háje, Knihy a Vodokrty. Zde se nacházejí deluviální hlinitokamenité a hlinitopísčité sedimenty z období pleistocénu. Další větší oblast tvoří pás táhnoucí se od severu přes východ až k jihu, nacházejí se zde sedimenty břidlice a droby z dob svrchního proterozoika. Třetí oblast je již menšího rozsahu a jde o oblast mezi venkovskými sídly Řenče a Plevňov, jedná se především o fylitické droby a střídání xylitických drob a břidlic. Převahu mají ale droby a místy se ojediněle mohou vyskytovat slepence z doby svrchního proterozoika. I poslední a nejmenší část je z této doby. Nachází se v jižní části v zájmového území, kde leží Libákovice a také nejvyšší bod ve zkoumané oblasti Kožich (594 m n.m.). Zde jsou k nalezení sedimenty se skluzovými závalky. Místy se potom ještě vyskytují silicity označované jako buližníky a kolem vodních toků také nivní sedimenty. (mapy google, 2012)

Další charakteristikou oblasti je geomorfologie, kterou charakterizujeme z několika pohledů – morfometrického, morfostrukturního, morfoskulpturního a vhodné je i zařazení do geomorfologického systému. Mezi nejvyšší body v Obci Řenče patří Kožich (584 m n. m.) ležící nedaleko obce Libákovice a Knižská skála (564 m n. m.). Libákovice také mají nejvyšší nadmořskou výšku ze všech venkovských sídel v obci a to 529 m n. m. Nejnižší nadmořskou výšku mají Vodokrty s hodnotou 393 m n. m. Nadmořské výšky ostatních sídel se pohybují v rozmezí 410 – 472 m n. m. Zájmové území se nachází v Blovické pahorkatině (střední části Radyňské vrchoviny). Jedná se o členitou pahorkatinu, která představuje pruh níže položeného celistvého erozně denudačního reliéfu s širokými strukturně denudačními hřbety převážně barrandienského směru se zarovnanými povrchy a skalnatými buližníkovými sukly. Ty byly modelovány kryogenními procesy. Převažují široká a převážně pozdější údolí potoků. Významnými body jsou Čertovo břemeno 534 m n. m. nedaleko Libákovice a již zmíněná Knižská skála. (Demek, 1987) V tabulce č. 3 je uvedeno geomorfologické členění zájmového území.

Tab. č. 3 – Geomorfologické členění zájmového území

SYSTÉM	SUBSYSTÉM	PROVINCIE	SUBPROVINCIE	OBLAST	CELEK	PODCELEK	OKRSEK
Hercynský systém	Hercynská pohoří	Česká vysočina	Poberounská subprovincie	Plzeňská pahorkatina	Švihovská vrchovina	Radyňská vrchovina	Blovická pahorkatina

(vlastní zpracování dle dat Treking, 2012)

Příloha 3 ukazuje mapu rozmístění typů půd (Národní geoportál INSPIRE, 2012) Největší plochu představují kambizemě. Někdy je tento typ také nazýván jako hnědá lesní půda. Jedná se vývojově o mladé půdy. Jako matečný substrát se uplatňují téměř všechny horniny skalního podkladu (žuly, ruly, čediče, pískovce, břidlice,...). Přímou v našem území se nachází hnědá půda kyselá. Má tedy nižší obsah humusu. Konkrétně se na těchto půdách nacházejí sídla Háje a částečně Libákovice. Luvizemě se nacházejí především v pásu vedoucím od Libákovice přes Řenče až k Vodokrtům. Jejich charakteristickou vlastností je půdní oglejení. Jílem ztuhlý horizont jen málo propouští vodu a zadržuje ji tedy na povrchu. Tím se zvyšuje koncentrace oxidů železa do tzv. bročků (malé, tmavé rezivé koncentrace). Na území Plevňova nalezneme pseudogleje. Menší pás hnědozemí modálních vede z Vodokrt přes Knihy do Oseka. Gleje se nacházejí především podél toků Lukavice, Oseckého potoka a Divokého potoka. (Tomášek, 2000)

Klima bylo charakterizováno dle Quittovy klasifikace klimatických oblastí. (Atlas podnebí Česka, 2007) Podle ní spadá sledované území do oblasti MW11. Více můžeme vidět v tabulce č. 4. Další charakteristiky, které můžeme zařadit, jsou také čerpány z Atlasu podnebí Česka (2007). Průměrný roční úhrn srážek se pohybuje v rozmezí 550 – 600 mm. Průměrné sezónní úhrny se pohybují pro jaro 125 – 150 mm, pro léto 250 – 300 mm, pro podzim 100 – 125 mm a pro zimu také 100 – 125 mm. Díky znalosti prostředí lze říci, že existují rozdíly mezi klimatickými podmínkami jednotlivých sídel v obci. Rozdíl je patrný především díky sněhové pokrývce, která se zvláště v Libákovici s nadmořskou výškou přes 500 m n. m., drží podstatně déle než v ostatních sídlech.

Tab. č. 4 – Quittova charakteristika zájmového území

Parametr	Charakteristika
počet letních dnů	40–50
počet dní s prům.teplotou 10°C a více	140–160
počet dní s mrazem	110–130
počet ledových dní	30–40
průměrná lednová teplota	-3– -2
průměrná červencová teplota	17–18
průměrná dubnová teplota	7–8
průměrná říjnová teplota	7–8
průměrný počet dní se srážkami 1 mm a více	90–100
suma srážek ve vegetačním období	350–400
suma srážek v zimním období	200–250
počet dní se sněhovou pokrývkou	50–60
počet zatažených dní	120–150
počet jasných dní	40–50

(Vlastní zpracování dle Atlas podnebí Česka, 2007)

V příloze č. 4 vidíme stav říční sítě v Obci Řeňče. V zájmovém území tečou pouze malé potoky - Hajský, který pramení na Hájích, a Osecký, který pramení nedaleko Oseka. A Lukavice, který pramení nedaleko Libákovic. Hajský potok se vlévá do Oseckého a ten potom spolu s Lukavicí do Divokého potoka. Ten pramení nedaleko Řeneč a vlévá se po průtoku Vodokrty do Úhlavy. Divoký potok byl v roce 1987 ve Vodokrtech regulován a bylo mu vytvořeno umělé rameno. Důvodem regulace vodního toku bylo každoroční zaplavování zahrad podél toku ve vesnickém sídle Vodokrty. Srovnání můžeme vidět z obrázků v příloze č. 5 a č. 6. Obrázek v příloze č. 5 pochází z 50. let 20. století a zobrazuje původní průběh koryta. Červeně jsem v této mapě naznačila nový průběh koryta. Na obr. v příloze č. 6 je vidět dnešní vzhled sídla. Dle mého názoru byla tato úprava koryta poměrně povedená. Od regulace již nedochází ke každoročnímu zaplavování zahrad. Zahrady byly zaplaveny pouze při povodních v srpnu 2002. K dalším úpravám v menší míře došlo na podzim roku 2011. Tato úprava proběhala v rámci opravy mostu č. ev. 178–001 Vodokrty. Koryto bylo v okolí mostu vyčištěno a zpevněno.

V rámci mapování sídel jsem si vytvořila vlastní klasifikaci mapy využití, proto zde zařazuji, pro možné srovnání, zařazení do krajiny dle využití, která je platná pro celou ČR. Většinu území zaujímá lesozemědělská krajina, jen na S až SV zasahuje území do zemědělské krajiny. Pro srovnání poslouží i krajinný pokryv, který se v dané oblasti nachází. V naší oblasti se nejvíce objevují zemědělské plochy především orná

nezavlažovaná půda a dále ze zemědělských ploch jsou to pastviny a louky a zemědělská oblast s přirozenou vegetací. Dalším pokryvem je skupina lesy. Jedná se nejvíce o jehličnaté lesy, doplňkově potom o smíšené lesy. Posledním významným typem je urbanizované území, obytné plochy. (Národní geoportál INSPIRE, 2012)

6.2 Rozbor území z krajinně-ekologického hlediska

Z hlediska ochrany přírody a krajiny se na území nevyskytují žádná maloplošná chráněná území ani památné stromy. Žijí zde ale vzácní ptáci. Moták pochop hnízdí ve Vodokrtech v zamokřené nepřístupné oblasti u koupaliště. Ledňáček říční hnízdí v místech, kde Divoký potok opouští katastr Vodokrt. Územní systém ekologické stability je popisován v návrhu územního plánu Obce Řenče. Jedná se o návrh, protože územní plán obce se teprve zpracovává. Z obrázku příloha č. 7 je patrné, že na severozápadním okraji probíhá po zalesněných dominantách mezofilní hájový biokoridor nadregionálního významu č.K105 Běleč – K64 (Kamínky). Z toho to biokoridoru nadregionálního významu vybíhá severně od sídla Háje po bezlesém hřbetu biokoridor regionálního významu č. RK 249 (K105 – Černý les), který dále pokračuje po již zalesněném hřbetu podél východní hranice území jako regionální biokoridor č. RK 250 (Černý les – Nevěrná). V zájmovém území se nacházejí i lokální biokoridory mokřadního typu (nivní a vodní) a to v údolních nivách potoka Lukavice a Oseckého potoka. Ty jsou dále po některých přítocích propojeny lokálními biokoridory na systémy ekologické stability v sousedních povodích. Tyto mokřadní systémy ekologické stability se západně od Vodokrt propojují do regionálního biokoridoru nivního a vodního typu řeky Úhlavy (již ale mimo zájmové území). Jediný lokální mezofilní systém je vymezen podél jižního okraje území na bezlesém rozvodném hřbetu mezi zdvihy Hájek a Střížov. Ten propojuje mezofilní systémy nadregionální (K 105) a regionální hierarchie (RK 250). (Hysková, 2010) Avšak ÚSES je také nutno chápat v rámci sídla. Nadregionální biokoridor, který prochází SZ hranicí zájmového území má i své ochranné pásmo. To zasahuje dle obrázku v příloze č. 7 i do sídel Háje, Osek, Vodokrty a Knihy. Ochranný pás os nadregionálního biokoridoru je stanoven v maximální šířce 2 km. Účelem je podpora koridorového efektu. To v praxi znamená, že všechny prvky regionálních a místních ÚSES, významné krajinné prvky a společenstva s vyšším stupněm ekologické stability, které se nacházejí v ochranném pásmu, jsou chápány jako součást nadregionálního koridoru (Buček a kol., 1997).

6.3 Rozbor území ze socioekonomického hlediska

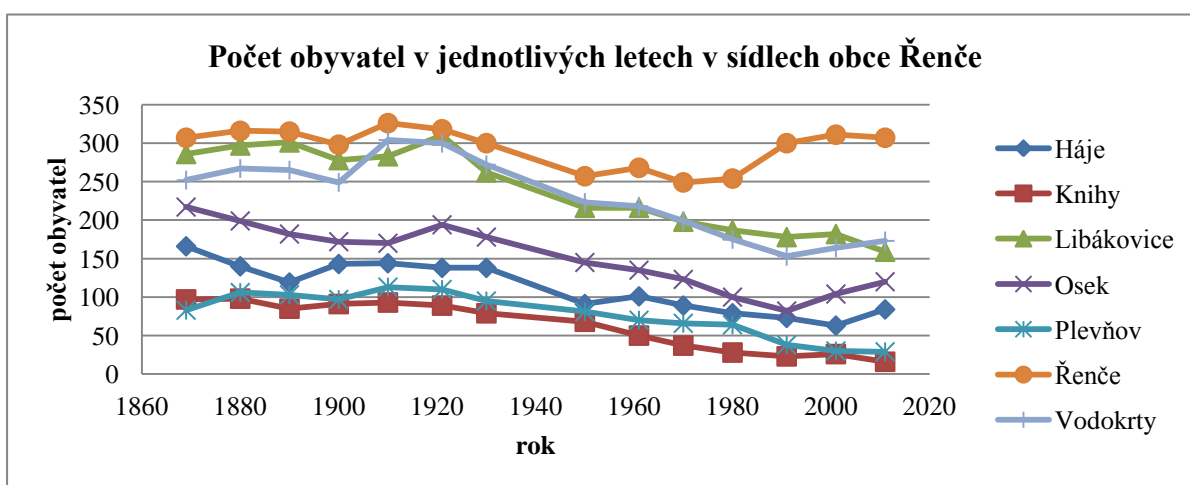
Nejstarším venkovským sídlem jsou nejspíše Vodokrty. První písemná zmínka pochází z roku 1239. Další zmínka pochází z roku 1266 o obci Libákovice. Háje jsou zmiňovány poprvé v roce 1359 a zbylá sídla (Řenče, Osek, Plevňov a Knihy) jsou poprvé zmiňovány v roce 1379. (Kronika obce Řenče, 2012) V tabulce č. 5 a grafu č. 1 můžeme sledovat počet obyvatel v jednotlivých letech. Celkový počet obyvatel zájmového území v roce 1869 činil 1408 obyvatel. Tento počet se v následujícím desetiletí ještě zvýšil, poté však už poklesl. Počet obyvatel překročil hranici čtrnáctiset ještě v letech 1910 a 1921. V dalších letech už počet obyvatel pouze klesal. Z 1408 obyvatel v roce 1869 se dostal na 888 obyvatel v roce 2011. (ČSÚ, 2012) Důvodem kolísání a následného poklesu stavu obyvatelstva byly nejen války, ale též změna životního stylu, která přinesla stěhování lidí do měst za pracovní a mnohdy bytovou příležitostí.

Tab. č. 5 – Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Obec Řenče	1408	1423	1370	1328	1433	1459	1324	1081	1058	961	887	847	880	888
Háje	166	140	119	143	144	138	138	91	101	89	79	73	63	84
Knihy	97	98	85	91	93	89	79	68	50	37	28	23	26	16
Libákovice	286	297	301	278	283	310	262	216	216	198	187	178	182	159
Osek	217	199	182	172	170	194	178	145	135	123	100	82	104	120
Plevňov	83	106	103	97	113	110	95	81	70	66	64	38	30	29
Řenče	307	316	315	298	326	318	300	257	268	249	254	300	311	307
Vodokrty	252	267	265	249	304	300	272	223	218	199	175	153	164	173

(Vlastní zpracování dle Historického lexikonu obcí ČR a OÚ Řenče, 2012)

Graf č. 1 – Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče

(Vlastní zpracování dle Historického lexikonu obcí ČR a OÚ Řenče, 2012)

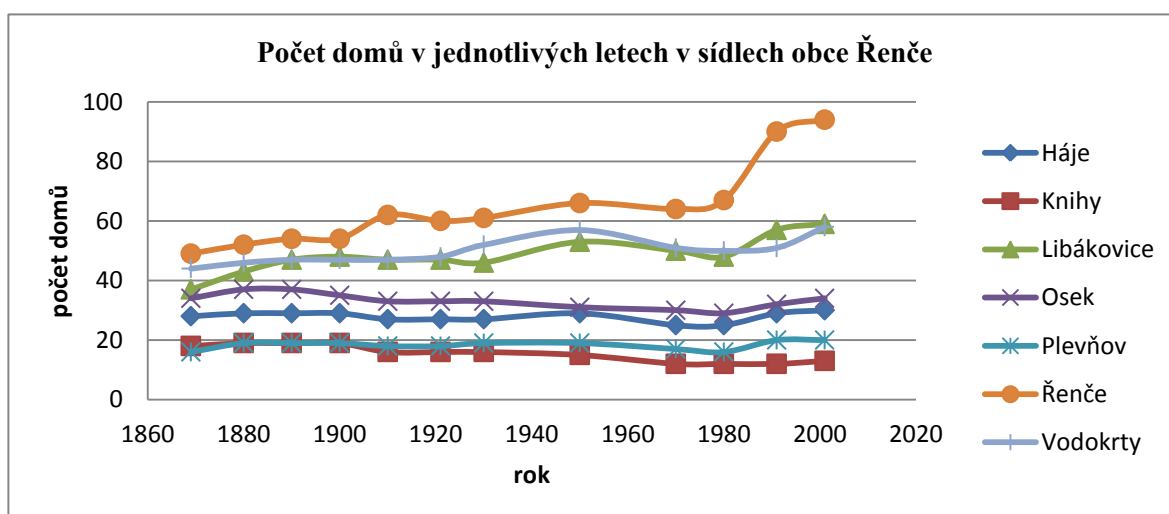
K 14. 12. 2011 byl počet žen v obci 441 a počet mužů ke stejnému datu 447. Od roku 2010 přibylo v obci 10 občanů. Nejsilněji zastoupené ročníky v obci jsou u mužů ročníky 1971 (14 občanů), 1966 a 1989 (12 občanů), 1974 (11 občanů), 1947 a 1969 (10 občanů) a rok 1958 (9 občanů). U žen jsou nejsilnější ročníky 1988 (13 občanů), 1974 (12 občanů), 1975 (11 občanů), 1952, 1961, 1986 a 2010 (10 občanů) a roky 1943, 1944 a 2007 (9 občanů). Průměrný věk v obci je 42 let a dosahuje hodnoty podobné jako celorepublikový průměr. (OÚ Řenče, 2012) Tabulka č. 6 ukazuje počty domů v jednotlivých sídlech Obce Řenče. Pro lepší představu byl počet domů zpracován do grafu č. 2. V posledních letech je vidět nárůst počtu domů. Jedná se nejvíce o výstavbu domů pro mladé rodiny. Ve statistikách nebyly pro rok 1961 uvedeny údaje pro jednotlivá sídla. Důvod, proč byly uvedeny pouze souhrnné údaje za celou obec, jsem ale nezjistila.

Tab. č. 6 – Počet domů v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Obec Řenče	226	245	252	251	250	249	254	270	247	249	247	291	308
Háje	28	29	29	29	27	27	27	29	-	25	25	29	30
Knihy	18	19	19	19	16	16	16	15	-	12	12	12	13
Libákovice	37	43	47	48	47	47	46	53	-	50	48	57	59
Osek	34	37	37	35	33	33	33	31	-	30	29	32	34
Plevňov	16	19	19	19	18	18	19	19	-	17	16	20	20
Řenče	49	52	54	54	62	60	61	66	-	64	67	90	94
Vodokrty	44	46	47	47	47	48	52	57	-	51	50	51	58

(vlastní zpracování dle Historického lexikonu dat a OÚ Řenče, 2012)

Graf č. 2 – Počet domů v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče

(vlastní zpracování dle Historického lexikonu dat a OÚ Řenče, 2012)

Zajímavé je srovnání počtu domů a obyvatel v roce 1869 a 2001. V roce 1869 v Obci Řenče žilo celkem 1408 obyvatel v 226 domech. V roce 2001 žilo 880 obyvatel v 308 domech. Jsou zde vidět výrazné změny. Počet obyvatel se snížil o 528 obyvatel, ale naopak počet domů vzrostl o 82 domů. Lze sledovat trend, kdy méně lidí žije ve více domech. Mění se postupně způsob života. V současnosti již většinou nežije více generací v jednom stavení. Ale následující generace si staví obydlí vlastní.

Dle vymezení klasifikace Votrubce (1980) v kapitole 4 určíme u jednotlivých sídel jejich typ. Řenče lze určit jako řadovou vesnici typu silnicovka. Domy jsou rozmístěny především kolem silnice II/178, která spojuje Přeštice – Blovice a silnice III. třídy vedoucí do Libákovice. Vodokrty lze také zařadit mezi řadovou vesnici typu silnicovka. Domy jsou opět rozmístěny u silnice II/178 a menší část u silnice II/183 vedoucí na Háje. V obou případech stavby však nejsou umístěny pevně vedle sebe, ale jsou spíše rozvolněny, proto se tedy nejedná o typ ulicovka. Libákovice lze označit jako návesní vesnici hromadnou. Nachází se zde sice náves, která tvoří centrum vesnice, ale dále jsou domy rozmístěny spíše chaoticky. Vesnice je v půdorysu rozdělena na dvě části. Jedna část je tvořena návsi a domy v okolí a druhá část je soustředěna u rybníka, který se nachází směrem na Plevňov. Sídlo Osek bych označila za vesnici na pomezí návesní vesnice hromadné a řadové vesnice silnicovka. Nachází se zde sice protáhlá náves, avšak velká část domů je rozmístěna podél silnic, které spojují Osek s okolními obcemi. Háje je o něco komplikovanější. Původně se jednalo nejspíše o jasný návesní typ. Kolem návsi nalezneme i dnes stará venkovská stavení. Avšak postupnou výstavbou nových domů a spojením s jiným sídlem došlo ke změně. Dnes se jedná o řadovou vesnici typu silnicovka. Domy jsou rozmístěny s velkými mezerami podél silnice II/183. Pastviny nebo louky zasahují až k silnici, kolem které jsou domy ve vesnici rozmístěny. Plevňov patří mezi menší vesnice v obci. Staré domy s hospodářskými budovami jsou rozmístěny kolem silnice vedoucí na Libákovice. Jedná se o řadovou vesnici typu silnicovka. Poslední a nejmenší vesnicí jsou Knihy. U tohoto sídla je také patrný zajímavý vývoj. Původně se zde nacházela náves s rybníkem. Postupným vývojem rybník zanikl a na jeho místě bylo postaveno stavení. Později byla kolem stavení vytvořena točna pro autobusy a vzhled návsi se tak radikálně změnil. V dnešní době lze říci, že se jedná spíše o typ silnicovka. Vstup po asfaltové silnici je do Knih pouze jeden (z Vodokrt). Druhý vstup je možný, ale pouze po prašné cestě.

K vybavenosti obce patří základní škola pro první stupeň v Řenčích. Začátky řenečské školy sahají až do roku 1803. Škola se v tu dobu však nenacházela na místě, kde stojí dnes. Budova současné školy byla dostavena v roce 1831 a od ledna 1832 se v ní

začalo vyučovat. Do všech vesnic jezdí autobusová linka. V Řenčích, Vodokrtech, Oseku, Libákovcích a na Hájích se nachází pohostinství. Ale jen v Řenčích a Libákovcích se jedná o pohostinství se sálem. Jinak jde spíše o klubovny, kde se lidé schází a jako hospody jsou pouze vnímány. Původně se hospoda s menším sálem nacházela i ve Vodokrtech. Budova přešla v 90. letech 20. Století do soukromého vlastnictví a je již několik let zavřená. V Řenčích slouží občanům pošta, i když jen několik hodin denně. V Řenčích a Vodokrtech se nachází obchod s potravinami. Jinak jsou vesnice zásobovány pojízdnou prodejnou potravin. Pracovní příležitost nabízí pouze zemědělské družstvo a firma Pokov v Řenčích. Zemědělský areál se nachází v Řenčích, ale má svá pracoviště téměř ve všech sídlech Obce Řenče. Zemědělský areál ve Vodokrtech již dnes není využíván pro zemědělské potřeby, ale slouží jako fotovoltaická elektrárna. Solární panely jsou rozmístěny po střeších původně zemědělských budov i na pozemcích okolo nich. Zemědělské družstvo v Řenčích dodnes funguje, jeho vlastníkem je Lukrena, a.s.

V zájmovém území se zachovaly historické památky a přírodní zajímavosti. Nedaleko rozhledny na východním úbočí vrchu Kožich se nachází Čertovo břemeno. Jedná se o bulžnický skalní hřbet, který byl v minulosti narušen těžbou. V roce 1947 zde byly nalezeny bronzové předměty z rozhraní střední a mladší doby bronzové. V obci Řenče je zachována tvrz, která je národní kulturní památkou. Jednalo se původně o trojkřídlou tvrz, z níž se po přestavbě na sýpku dochovala pouze dvě křídla. Právě skladováním obilí byla tvrz nejvíce poškozena. Na fasádách jsou dobře viditelná zadržaná renesanční okna a sgrafitová výzdoba. Dnes je tvrz v soukromém vlastnictví a na jaře 2012 se zde mají začít práce na její záchranu. V rámci projektu bude realizováno zpevnění zdí. Poblíž tvrze se začal roku 1872 stavět kostel Sv. Cyrila a Metoděje. Dostaven byl v listopadu 1878. Jedná se o pseudorománskou stavbu, obdélníkového tvaru se štíhlou věží v západním průčelí (OÚ Řenče, 2012). V ostatních vesnicích se nacházejí kapličky a křížky.

7 Výsledky

7.1 Struktura ploch v sídlech

Díky terénnímu výzkumu a zpracování v GIS nalezneme v příloze č. 8 – 14 využití ploch jednotlivých sídel Obce Řeňče. V tabulce č. 7 jsou vidět absolutní a relativní velikosti ploch v m². Relativní byly přepočítány vzhledem k velikosti intravilánu jednotlivých sídel.

Tab. č. 7 – Absolutní a relativní hodnoty využití ploch v Obci Řeňče

	Řeňče	Libákovice	Vodokřty	Háje	Osek	Plevňov	Knihy
	velikost plochy v m ² / relativní vyjádření v %						
rodinný dům	13265,2	3956,4	3609,24	3737,41	1587,59	184,54	1493,81
	2,69	1,53	1,34	2,15	0,76	0,57	2,59
venkovské stavení	14025,36	17394,37	17414,54	8106,46	11990,47	7928,27	3987,03
	2,85	6,07	6,49	4,66	5,72	8,8	6,91
dvůr	12813,83	16611,87	19637,31	22087,56	11730,11	9414,57	6359,16
	2,60	5,80	7,31	12,69	5,59	10,45	11,02
bytový dům			201,14		419,14		
			0,07		0,20		
chata	676,59		584,45				95,64
	0,14		0,22				0,17
stavba občanské vybavenosti	7875,01	1274,85	165,89		147,39		
	1,60	0,58	0,06		0,07		
kulturní památka	1440,66	26,29	14,43	54,44	33,93		11,2
	0,29	0,01	0,01	0,03	0,02		0,02
okrasná zahrada	72737,67	22526,64	25897,38	39519,21	6264,13	2034,63	2569,77
	14,77	7,86	9,65	22,70	2,99	2,26	4,45
venkovská zahrada	179864,9	72078,32	50569,15	51575,09	29147,81	54214,37	28083,23
	36,53	25,15	18,84	29,62	13,90	60,2	48,67
venkovská zahrada se sadem	33567,08	9802,65	13783,15	19528,69	21000,43	6970,38	10186,14
	6,82	3,42	5,13	11,22	10,01	7,74	17,65
veřejná zeleň bezzásahová	3575,77		2096,72	8860,78	10833,32		282,17
	0,73		0,78	5,09	5,17		0,49
veřejná zeleň sezóně zásahová	19731,52	5231,45	17389,55	5513,34	2374,37		
	4,01	1,83	6,48	3,17	1,13		
zemědělský areál	106145,8	101992,23	38143,7		91551,35		
	21,56	35,58	14,21		42,70		
rekreační plocha hřiště	6070,83	1866,36	528,02				
	1,23	0,65	0,2				
rekreační plocha vodní	2936,51	2520,64	15330,3		619,86		
	0,60	0,88	5,71		0,30		
ostatní plocha					5108,88		
					2,44		

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, kartografické podklady ČÚZK, 2012)

Pro názornost jsem vedle map zařadila do přílohy i grafy k jednotlivým sídlům dle ploch využití. (příloha č. 15-21) Barevné rozdělení jsem použila stejně jako při tvorbě map.

Největším sídlem jsou Řenče. Pouze v tomto sídle je více rodinných domů než venkovských stavení. Venkovská stavení je možné vidět především u kostela a kolem cesty vedoucí na hřbitov. V této části se nachází i obecní úřad a pošta. Nová výstavba je soustředěna především na okraji Řeneč ve směru na Libákovice a na Únětice. V této části stojí vedle klasických samostatných rodinných domů i domy řadové. Celkově se zde nachází i větší pestrost ostatních ploch. Najdeme zde velkorysý sportovní areál, stavby občanské vybavenosti, vodní tok, travinnou a křovinnou nivu. Jedná se tedy o poměrně zajímavé sídlo, co se ploch využití týče.

. Z přílohy č. 9 je patrné pomyslné rozdělení Libákovice na dvě části. Centrální část se nachází kolem návsi. Převládajícím typem jsou venkovská stavení. Nachází se zde hospoda, autobusová zastávka a knihovna. Nedaleko návsi se nachází rybník. Druhá část obce je soustředěna kolem druhého rybníka v sídle. Stojí zde nejen venkovská stavení, ale už i větší počet rodinných domů. Zástavba mezi uvedenými částmi je řídká. Ve Vodokrtech (příloha č. 10) je zástavba rozmístěna podél silnice. Nejsou zde jasně rozdělené části, ve kterých by se nacházel pouze jeden typ domů. Ve střední části obce převažuje více starých venkovských stavení, ale jsou promíchány i s rodinnými domky. Je zde patrná i výstavba nových rodinných domů na pozemcích patřících k venkovským stavením. Nejvíce rodinných domků najdeme v okrajových částech sídla – nedaleko soutoku Divokého a Oseckého potoka a na okraji při cestě vedoucí do Řeneč. Na Hájích jsou opět vidět dvě části sídla. (příloha č. 11) Větší centrum je tvořeno kolem návsi. Jsou zde typicky rozmístěna zpravidla venkovská stavení. Jedná se také o původní tvar sídla. Postupnou novou výstavbou se ale sídlo rozšiřovalo, až došlo k propojení s původně samostatným sídlem. To je dnešní pomyslná druhá část sídla. Tyto dvě části jsou propojeny nesouvislou zástavbou, kde většinu tvoří rodinné domy rozmístěné podél silnice. Náves tak z dnešního pohledu stojí stranou v klidnější části obce. V příloze č. 12 nalezneme mapu využití v Oseku. V tomto sídle je vidět rozmístění venkovských domů kolem protáhlé návsi. Rodinné domy jsou zde umístěny mezi starou zástavbou. Opět se jedná nejspíše o trend výstavby nových domů na pozemcích patřících ke staré zástavbě. Celkově je ale patrná převaha venkovských stavení. Na okraji stojí dva bytové domy, které obývají především mladší rodiny s dětmi. I tímto lze vysvětlit menší počet nových rodinných domů. Předposlední část obce tvoří Plevňov (příloha č. 13). V sídle je naprosto jasná převaha venkovských stavení. Domy jsou soustředěny vedle sebe kolem silnice.

Vyznačují se typickým vzhledem venkovských sídel, tedy mají zpravidla dvůr a hospodářská stavení. V dnešní době v Plevňově žije především starší obyvatelstvo a nové rodinné domy se zde nestaví. Důvodem může být i nulová občanská vybavenost tohoto sídla. Některá stavení jsou také využívána spíše jako chalupy, kde lidé nežijí po celý rok. V příloze č. 14 je zobrazeno poslední sídlo obce Řenče. Knihy mají opět převahu starých venkovských sídel. Vidět je zde pozůstatek vývoje sídla, jak už bylo popsáno v kapitole 6. Původně se v centru sídla nacházela náves. Dnešní vzhled už je jiný, uprostřed stojí staré stavení a okolo vede točna pro autobusovou dopravu. Z rozmístění obydlí je existence návsi patrná. Podobně jako Plevňově se v Knihách nové rodinné domy nestaví a to i přesto, že zde žije o něco mladší obyvatelstvo.

Celkově lze o rozmístění domů v sídlech říci následovně. Převládá typ venkovských stavení, kde žijí spíše starší lidé. Rozmístění venkovských sídel je většinou kolem návsi nebo uprostřed sídel podél silnice. Rodinné domy se nacházejí v menší míře rozmístěné mezi starým typem stavení. V tomto případě jsou postaveny na pozemcích patřících ke stavení. Častěji se však nacházejí na okrajích sídel, kde tvoří souvislejší zástavby. Z rozmístění obydlí je vidět i rozlišný historický vývoj jednotlivých sídel. Vznikla spojením původně dvou samostatných sídel, kolem návsi anebo při vodním toku. Díky postavení sídla nastal i jeho rozvoj. Řenče jako střediskové sídlo bylo více podporováno ve svém stavebním rozvoji. Dnes jsou největším sídlem. V sídlech Knihy a Plevňov je vidět nižší postavení sídel. Tato sídla zůstávají dnes malá, převážně jsou zde stará stavení a žijí zde především starší obyvatelé.

V návaznosti na typy obydlí lze hledat též souvislost s typem zahrad. Ploch zahrad jsem rozdělila na tři typy a jejich rozložení je opět patrné z map v příloze. Dle mého názoru je patrná jejich jasná návaznost na typ domu. Většinou platí, že venkovská stavení mají venkovské zahrady nebo venkovské zahrady se sadem. U rodinných domů jsou realizovány okrasné zahrady. Výjimku tvoří pouze chalupy, k nimž přináležejí zahrady udržované. Jedná se ale jen o velmi malé procento. Srovnání domů a zahrad se věnuji i v části 7.4 Posouzení vlivu velikosti sídel.

Ostatní využívání ploch v sídlech bývá u větších sídel pestřejší. Nalezneme zde například stavby občanské vybavenosti. V Řenčích se jedná o obecní úřad, pohostinství, obchod, školu a také památky jako kostel a tvrz. Ve Vodokrtech nalezneme pohostinství a obchod, v Libákovcích, na Hájích a v Oseku pohostinství. Místo obchodu zde funguje pravidelně jezdící pojízdná prodejna. V malých sídlech – Knihy, Plevňov není vybavenost žádná. Kapličky nalezneme ve všech sídlech.

Co se týče propustnosti intravilánu, a extravilánu zabývala jsem se typem oplocení. Zda umožňuje propustnost či ne. Nebyly však nalezeny nějaké rozdíly v typech oplocení v jednotlivých sídlech. Nelze tedy říci, že zde existuje rozdíl mezi oplocením v sídlech malých a velkých. Nejčastěji je používáno pletivo a dřevěné plaňky. Zděné nebo částečně zděné ohrazení se vyskytuje spíše v místech kontaktu pozemku s ulicí. U rodinných domů častěji pouze částečné zdění a u starých venkovských stavení zdění úplné. Živé ploty se vyskytují již méně. Vzhledem k propustnosti je ale třeba brát zřetel na různé úpravy nebo poškození plotů. I tyto změny mohou ovlivňovat propustnost.

7.2 Dlouhodobé změny využití ploch v Obci Řenče (1845–2000)

Změny využití plochy v Obci Řenče jsem provedla díky Databázi dlouhodobých změn využití ploch. Jak už bylo popsáno v metodice, data jsou dostupná za 4 roky – 1845, 1948, 1990 a 2000. Pro každé sídlo jsem vytvořila tabulku využití ploch v jednotlivých letech. V levém sloupci najdeme absolutní hodnotu a v pravém sloupci relativní hodnotu v %, kdy jde o přepočtení na celkovou plochu katastrálního území jednotlivých sídel.

Z tabulky č. 9 vidíme plochy využití v Řenčích. Zastoupení jednotlivých ploch se v roce během roků příliš nemění. Větší pokles je vidět u pastvin, u nichž kleslo procento zastoupení ze 7,7 % v roce 1845 na 1,9 % v roce 2000. V dnešní době ale zase zastoupení pastvin o něco vzrůstá. Mírně klesá zastoupení ploch orné půdy. U ostatních plošek jde spíše o vzrůstající tendenci. Ta je vidět především v lesních plochách a zastoupení luk. V průběhu let se výrazně nemění ani celková plocha území.

Tab. č. 8 – Využití ploch v Řenčích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Řenče	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	286,8	37,4	289,2	37,7	266,5	34,8	260,4	34,0
trvalé kultury	5,3	0,7	6,6	0,9	9,3	1,2	9,4	1,2
louky	49,0	6,4	57,4	7,5	67,6	8,8	65,6	8,6
pastviny	58,7	7,7	33,1	4,3	8,5	1,1	14,6	1,9
lesní plochy	341,4	44,5	351,4	45,9	364,7	47,6	363,2	47,4
vodní plochy	2,5	0,3	2,5	0,3	4,1	0,5	4,5	0,6
zastavěné plochy	3,3	0,4	5,1	0,7	6,1	0,8	7,1	0,9
ostatní plochy	20,0	2,6	21,1	2,8	39,6	5,2	41,2	5,4
celkem	767,0	100,0	766,4	100,0	766,4	100,0	766,0	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Z tabulky č. 10 lze sledovat vývoj využití ploch v Libákovcích. Zde jsou vidět již větší změny. K poklesu orné půdy došlo především mezi lety 1948 a 2000 a to o necelých 30 ha. K výraznějšímu poklesu dochází i u pastvin. Zde je vidět velký pokles především mezi lety 1845 a 1948. Jde o změnu téměř 46 ha. U dalších ploch jde spíše o vzrůstající tendenci zastoupení. Značný vzrůst lze sledovat u ostatních ploch, které nejsou již dále rozlišovány. Nárůst lesní plochy sledujeme v letech 1845 až 1990. V letech 1990 se již plocha příliš nezměnila. Celková plocha území vzrostla mezi lety 1990 a 2000. Tento fakt má jasné vysvětlení. V roce 2000 došlo k digitalizaci území a tedy k určitým změnám vyměření území.

Tab. č. 9 – Využití ploch v Libákovcích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Libákovice	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	274,2	51,4	272,8	51,1	245,8	46,0	243,2	45,1
trvalé kultury	1,6	0,3	7,7	1,4	9,3	1,7	10,5	1,9
louky	44,7	8,4	61,1	11,4	75,4	14,1	76,5	14,2
pastviny	63,1	11,8	17,2	3,2	1,0	0,2	1,0	0,2
lesní plochy	136,1	25,5	154,6	29,0	166,6	31,2	169,7	31,5
vodní plochy	1,6	0,3	1,9	0,4	3,7	0,7	3,7	0,7
zastavěné plochy	2,7	0,5	5,0	0,9	7,1	1,3	7,5	1,4
ostatní plochy	9,5	1,8	13,6	2,5	25,1	4,7	26,6	4,9
celkem	533,3	100,0	533,8	100,0	534,0	100,0	538,6	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Dalším sídlem jsou Vodokrty. Vývoj využití ploch v tomto sídle je patrný z tabulky č. 11. Zvýšila se velikost ploch trvalých ploch, ale především ploch luk a lesních ploch. Velikost luk stoupá postupně od roku 1845 až k roku 2000. U lesů jde o vzrůst z 8,8% na 14%. Tedy o změnu 25,5 ha. Změna je vidět i u ploch pastvin, avšak zde jde o opačnou tendenci. Jejich plochy klesají. V roce 1845 tvořily 12,7 % z celkové plochy a v roce 1990 činily už jen 0,8 % plochy. Ke změnám došlo i v případě ostatních ploch.

Tab. č. 10 – Využití ploch ve Vodokrtech v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Vodokrty	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	322,4	65,3	310,2	62,9	310,3	62,9	305,5	62,0
trvalé kultury	6,3	1,3	7,3	1,5	11,0	2,2	10,3	2,1
louky	36,9	7,5	52,4	10,6	54,9	11,1	59,0	12,0
pastviny	62,9	12,7	34,0	6,9	4,1	0,8	4,8	1,0
lesní plochy	43,6	8,8	62,1	12,6	69,7	14,1	69,1	14,0
vodní plochy	6,5	1,3	6,5	1,3	6,7	1,4	7,3	1,5
zastavěné plochy	2,6	0,5	4,7	1,0	6,0	1,2	5,8	1,2
ostatní plochy	12,2	2,5	16,1	3,3	30,6	6,2	31,1	6,3
celkem	493,4	100,0	493,3	100,0	493,3	100,0	492,9	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Dalším sídlem je Osek (tab. č. 12.) Opět je zde patrný pokles orných ploch a naopak vzestup luk. Více přibýlo lesních ploch. Jejich rozloha se zvýšila o téměř 22 ha. S přibývajícím výstavbou domů mírně rostl také počet zastavěných ploch. Na rozdíl od předešlých sídel v Oseku došlo k poklesu ostatních ploch. Celková plocha tohoto katastrálního území se i po digitalizaci nezměnila.

Tab. č. 11 – Využití ploch v Oseku v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Osek	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	209,9	63,9	197,3	60,1	175,7	53,5	193,2	58,9
trvalé kultury	0,9	0,3	4,0	1,2	5,5	1,7	5,7	1,7
louky	32,9	10,0	36,5	11,1	51,1	15,6	44,2	13,5
pastviny	40,0	12,2	33,1	10,1	12,3	3,7	1,6	0,5
lesní plochy	33,8	10,3	45,0	13,7	56,0	17,1	55,7	17,0
vodní plochy	0,2	0,1	0,0	0,0	2,5	0,8	1,4	0,4
zastavěné plochy	1,3	0,4	3,1	0,9	4,7	1,4	4,8	1,5
ostatní plochy	9,3	2,8	9,1	2,8	20,4	6,2	21,6	6,6
celkem	328,3	100,0	328,1	100,0	328,2	100,0	328,2	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Na Hájích je patrný vývoj v tabulce č. 13. Největší změny zaznamenala orná půda, louky, pastviny a lesní plochy. U orné půdy došlo k poklesu o necelých 10 % zastoupení a u pastvin o přibližně 9 %. Naopak se zvětšily plochy luk a lesů. Zastoupení ploch luk

vzrostlo ze 7 % na 10,7 %. U lesů došlo dokonce k nárůstu z 3,9 % na 13,8 %. Mírný vzestup je vidět u zastavěné plochy, ten je opět spojen s výstavbou nových domů.

Tab. č. 12 – Využití ploch na Hájích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Háje	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	151,3	74,1	139,0	68,0	133,9	65,5	132,6	64,9
trvalé kultury	1,3	0,6	2,5	1,2	5,2	2,5	5,9	2,9
louky	14,3	7,0	17,7	8,7	21,4	10,5	21,8	10,7
pastviny	20,5	10,0	10,7	5,2	2,3	1,1	2,2	1,1
lesní plochy	8,0	3,9	24,5	12,0	27,3	13,4	28,1	13,8
vodní plochy	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,6	1,2	0,6
zastavěné plochy	1,0	0,5	2,2	1,1	2,6	1,3	2,8	1,4
ostatní plochy	7,9	3,9	7,7	3,8	10,5	5,1	9,7	4,7
celkem	204,3	100,0	204,3	100,0	204,4	100,0	204,3	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

V Plevňově (tabulka č. 14) dochází ke změnám mezi jednotlivými roky. Plocha orné půdy nejdříve poklesla, poté stoupla, až se dostala na 81 %. Orná půda tvoří většinu území Plevňova. Dále se v území nacházejí ostatní plochy s 5,8 % a lesní plochy 4%. Jejich zastoupení však od roku 1845 vzrostlo jen mírně. V roce 1845 bylo větší zastoupení luk 9,2 %. V roce 2000 ale jejich zastoupení činilo jen 4,2 %. Procento zastavěné plochy se mezi lety 1990 a 2000 nezměnilo.

Tab. č. 13 – Využití ploch v Plevňově v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Plevňov	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	121,1	74,4	115,9	71,3	117,9	72,5	131,8	81,1
trvalé kultury	3,9	2,4	2,7	1,7	2,5	1,5	4,1	2,5
louky	15,0	9,2	20,2	12,4	21,7	13,3	6,8	4,2
pastviny	9,9	6,1	8,5	5,2	2,3	1,4	1,7	1,0
lesní plochy	5,3	3,3	6,3	3,9	6,7	4,1	6,5	4,0
vodní plochy	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	0,2	0,1	0,1
zastavěné plochy	0,9	0,6	2,0	1,2	2,2	1,4	2,2	1,4
ostatní plochy	6,5	4,0	7,0	4,3	9,0	5,5	9,4	5,8
celkem	162,7	100,0	162,6	100,0	162,6	100,0	162,6	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Poslední sídlo z Obce Řeňče – Knihy je vidět z tabulky č. 15. Největší plochu má orná půda. Její procento zastoupení vzrostlo o 5 %. Dále má větší zastoupení i lesní plocha, jejíž rozloha vzrostla o přibližně 4 %. Téměř 10 % zaujímají louky, v roce 1845 tvořily ale

jen 12,6 %. Ostatní plochy nejdříve svým zastoupení vzrostly na 5,4 v roce 1990 a poté klesly v roce 2000 na 3,7. Celková výměra se i po digitalizaci nezměnila.

Tab. č. 14 – Využití ploch v Knihách v letech 1845, 1948, 1990 a 2000

Knihy	1845		1948		1990		2000	
	velikost plochy v ha relativní vyjádření v %							
orná půda	74,9	57,7	69,7	53,8	60,0	46,4	81,7	62,8
trvalé kultury	1,7	1,3	2,6	2,0	3,3	2,6	3,4	2,6
louky	16,4	12,6	24,3	18,8	31,4	24,3	12,4	9,5
pastviny	13,6	10,5	4,3	3,3	1,4	1,1	0,5	0,4
lesní plochy	18,5	14,3	22,3	17,2	24,1	18,6	24,2	18,6
vodní plochy	0,5	0,4	0,5	0,4	0,7	0,5	1,5	1,2
zastavěné plochy	0,6	0,5	1,5	1,2	1,5	1,2	1,5	1,2
ostatní plochy	3,5	2,7	4,4	3,4	7,0	5,4	4,8	3,7
celkem	129,7	100,0	129,6	100,0	129,4	100,0	130,0	100,0

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Celkově lze říct, že se nejvíce mění plochy luk, pastvin, orné půdy a lesů. Plocha luk a lesů většinou stoupá. Naopak klesají plochy pastvin a u některých sídel je i mírný pokles orné půdy, není však tak výrazný. Plochy zastavěného území mírně stoupají, což dokazuje novou výstavbu. Celková rozloha území se většinou neměnila. Pokud došlo ke změnám celkové plochy území, dělo se to mezi lety 1990 a 2000 díky digitalizaci.

Po zhodnocení vývoje struktur v jednotlivých letech jsem zařadila i výpočet koeficientu ekologické stability. Jak bylo popsáno v metodice, použila jsem 2 způsoby výpočtu. $K_{ES} 1$ představuje jen poměr labilních a stabilních ploch a v hodnotě $K_{ES} 2$ je zahrnuto i procento plochy dle stupně kvality. Přiřazení jednotlivých stupňů je v tabulce č. 16. Přiřazení jsem provedla dle metodiky Vondruškové (1994).

Tab. č. 15 – Přiřazení stupně kvality k jednotlivým plochám

	orná půda	trvalé kultury	louky	pastviny	lesní plochy	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy
stupeň kvality	1	1	4	4	4	3	2	1

(zpracováno dle Vondruškové, 1994)

V tabulkách 17, 18, 19 a 20 lze sledovat rozdíly mezi dvěma druhy výpočtu ekologické stability. $K_{ES} 1$ je ale třeba brát pouze jako orientační hodnotu, protože v sobě nezahrnují odlišnou kvalitu a strukturu ploch, která se mění v průběhu let. Řeňče mají dle

výpočtu 1 ekologickou stabilitu pohybující se mezi hodnotou 1,430 až 1,481. S měnícím se časem není vidět výrazná změna ekologické stability. Rozdíly jsou pouze malé. Dle Lipského (1999) jde o krajinu vcelku vyváženou. Technické objekty jsou relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami. Potřeba energomateriálových vkladů je zde tedy nižší. Dle druhého způsobu se vypočtené hodnoty pohybují mezi 1,741 a 1,799. Ani zde tedy nejsou velké změny a dle Lipského (1999) je hodnocena jako krajina s převažující přírodní složkou. V Libákovcích se ekologická stabilita dle K_{ES1} pohybuje mezi 0,832 a 0,943 a má v průběhu let rostoucí tendenci. Jedná se o území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, oslabení autoregulačních pochodů v agroekosystémech způsobuje jejich značnou ekologickou labilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie (Lipský, 1999). Druhý způsob výpočtu ukazuje rozmezí 0,989 až 1,103. Hodnota 0,989 by zde spadala do kategorie narušená krajina schopná autoregulace. Hodnota přesahující jedna je už hodnocena jako krajina s převažující přírodní složkou.

Tab. č. 16 – Koeficient ekologické stability v Řenčích a Libákovcích

rok	Řeňče				Libákovice			
	1 845	1 948	1 990	2 000	1 845	1 948	1 990	2 000
$K_{ES 1}$	1,473	1,430	1,455	1,481	0,863	0,832	0,921	0,943
$K_{ES 2}$	1,799	1,741	1,747	1,781	1,071	0,989	1,085	1,103

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Ekologická stabilita Vodokrt (tab. č. 18) neukazuje velké rozdíly při výpočtu prvním a druhým způsobem. Dle $K_{ES 1}$ je ekologická stabilita 0,422 až 0,463. Jedná se tedy o území intenzivně využívané, zejména zemědělskou výrobou, oslabení autoregulačních pochodů v agroekosystémech způsobuje jejich značnou ekologickou labilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie. (Lipský, 1999) A dle $K_{ES 2}$ se jedná o narušenou krajinu schopnou autoregulace. (Lipský, 1999) V Oseku jsou hodnoty podobné jako ve Vodokrtech a mají tak stejné ohodnocení.

Tab. č. 17 – Koeficient ekologické stability ve Vodokrtech a v Oseku

rok	Vodokrty				Osek			
	1 845	1 948	1 990	2 000	1 845	1 948	1 990	2 000
$K_{ES 1}$	0,463	0,490	0,422	0,440	0,489	0,566	0,634	0,495
$K_{ES 2}$	0,537	0,567	0,467	0,490	0,606	0,678	0,744	0,576

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

V následující tabulce 19 jsou vidět hodnoty K_{ES} za Háje a Plevňov. Háje mají dle postupu jedna ekologickou stabilitu 0,275 v roce 1845. Dále byla narůstající tendence, až se dostali Háje na hodnotu 0,408 v roce 2000. Hodnota 0,275 spadá do kategorie, kdy je území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy. Dle druhého výpočtu se jedná o vyváženou krajinu. Plevňov je na tom v některých ohledech podobně. K_{ES} 1 se pohybuje po 0,30, což je opět území nadprůměrně využívané, je zde zřetelné narušení přírodních struktur a ekologické funkce tak musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy. (Lipský, 1999) Dle druhého výpočtu se jedná o krajinu narušenou schopnou autoregulace (Lipský, 1999) Spadají do stejné kategorie, ale hodnoty se poměrně mění. V roce 1948 činila hodnota ekologické stability 0,357 a v roce 2000 už jen 0,138.

Tab. č. 18 – Koeficient ekologické stability na Hájích a v Plevňově

	Háje				Plevňov			
Rok	1845	1948	1990	2000	1845	1948	1990	2000
K_{ES} 1	0,275	0,372	0,390	0,408	0,266	0,302	0,259	0,134
K_{ES} 2	1,000	1,000	1,000	1,000	0,291	0,357	0,306	0,138

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Posledním sídlem jsou Knihy v tabulce č. 20. Jsou zde vidět poměrně změny v jednotlivých letech. Například v roce 1990 se hodnota 0,889 blížila spíše jedné, ale v roce 2000 je zde pokles na 0,477. Stále se ale jedná o kategorii, kdy je území intenzivně využívané, oslabení autoregulačních pochodů v agroekosystémech způsobuje jejich značnou ekologickou labilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatečné energie. (Lipský, 1999) V druhém případě jsou také vidět určité změny. Nejdříve území spadalo do kategorie narušené krajiny schopné autoregulace, ale v roce 1990 se dostalo už do stavu, kdy v krajině převažuje přírodní složka. Situace se ale vrátila zpět k narušené v roce 2000.

Tab. č. 19 – Koeficient ekologické stability v Knihách

	Knihy			
rok	1845	1948	1990	2000
K_{ES} 1	0,642	0,714	0,889	0,477
K_{ES} 2	0,759	0,830	1,013	0,524

(vlastní zpracování dle Bičík, Kabrda, 2008)

Při sledování ekologické stability jsou vidět dopady změny ploch. Změnu ekologické stability ovlivňují často změny ploch lesů, luk a pastvin.

7.3 Zapojení sídel do krajinně-ekologické struktury

Dále jsem zařadila zhodnocení ploch z celkového pohledu na Obec Řeňče, tedy na strukturu krajiny, v níž se sídla nacházejí. (obr. č. 3 – Strukturu ploch v Obci Řeňče) Převládajícím prvkem v krajině je orná půda. Tvoří zde tedy matici. Opomenout se ale nedají ani plochy lesů. Ty se však nacházejí již na hranici Obce Řeňče. V zájmovém území tvoří spíše plošky. Matici lze zde chápat jako heterogenní. Homogenní by byla pouze v případě, že jednotlivé plochy uvnitř ní by byly stejné. V tomto případě je ale orná půda využívána různým způsobem. V poslední době se projevuje vymizení původních osevních postupů. Nahrazeno jsou pěstováním ekonomicky výhodnější plodiny (mák setý, řepka olejná a geneticky upravená kukuřice). Plošky, které se v území nacházejí, jsou především sídla. Jedná se o umělé plošky, které byly vytvořené člověkem – tzv. zavlečené plošky. Při bližším pohledu na krajinu dále můžeme rozlišit zahrady, které jsou též zavlečenými ploškami, jež jsou obdělávané člověkem. Plošky vzniklé narušením můžeme vidět v lesích po vykácení a vzniku mýtin. Zbytkové plošky okolo potom tvoří již zmíněný les. Jedná se většinou o smíšený a jehličnatý lesní porost. Les tvoří prstencový tvar a obklopuje celé území Obce Řeňče. Matrice se nachází uvnitř prstence a má protáhlý tvar. Nacházejí se zde samozřejmě i koridory. Ty jsou zastoupeny především silnicemi, které vedou sídly a spojují je s okolím a mezi sebou navzájem. Kolem cest jsou většinou vysázeny jednostranné či oboustranné aleje stromů. Jedná se o koridory pěstované. K propojení enkláv v území slouží různé lesní a polní cesty. Koridory zde mají ale také bariérovou funkci. Významným koridorem s touto funkcí je vedení elektrického proudu. Připravováno je zdvojení stávajícího vedení Kočín – Přeštice. To přinese další zásahy do krajiny. Bariérou je myšleno určité omezení v ochranném pásmu vedení (zákaz výstavby domů, omezení zalesnění). Významné koridory zde tvoří i vodní toky. Lukavice, Divoký, Hajský a Osecký potok tvoří poměrně hustou říční síť. Toky se stékají ve Vodokrtech a dále pokračují jako Divoký potok do nedaleké Dolní Lukavice. V tomto sídle se tok vlévá do řeky Úhlavy. Vzhledem k úzkému průtoku i členitosti terénu plní tyto toky svoji migrační funkci jen velmi omezeně (obojživelníci, ryby). V území toky působí spíše jako bariéra omezující pohyb lidí a zvířete. Kolem vodních toků se vyskytuje lužní porost nivy a také travinný a křovinný porost nivy. Jedná se o koridory zdrojů prostředí. Významnými koridory v krajině jsou i prvky ÚSES. Jedná se o biokoridory různého významu – nadregionální, regionální a lokální. Nejsou v krajině patrné na první pohled, ale jsou pro krajinu důležité. Především z hlediska ochrany. Slouží zde jako stabilizační prvky, aby

krajina zůstala v rovnováze. Pro zájmové území jsou důležité také proto, že tato oblast je intenzivně zemědělsky využívána a tedy přetvářena člověkem. Mohlo by jinak dojít ke zhroucení fungování toků v krajině a dalších principů.

Zájmové území lze klasifikovat jako krajinu přetvářenou člověkem. Je zde vidět větší vliv antropogenních zásahů. Jedná se především o ornou půdu a sídla. Sídla v krajině tvoří významný prvek. V zájmovém území nedosahují sídla velkých ploch. Obec však neovlivňuje pouze území, na kterém se nachází, ale zpravidla i zázemí sídla. Ovlivněno je využití luk a polí v okolí. A samozřejmě na sídla navazují další prvky jako silnice, cesty, elektrické vedení a další, které jsou zásahy do okolní krajiny. Přetvářeny jsou také lesy, i když se dnes již dbá při vykáčení na novou výsadbu stromů. Sídla v blízkosti lesa jsou Řenče a Vodokrty. Zajímavý je tento fakt, protože jde o větší sídla v obci.

V příloze č. 22 nalezneme obrázek, kde je opět vidět rozmístění ploch, říční sítě a sídel. Jedná se o model pohledu z jihozápadu od města Přeštice, vidět je zde i výškové rozmístění jednotlivých ploch. Sídla se nacházejí v terénu, který se svažuje směrem k sídlu Vodokrty, s orientací převážně na jihozápad až západ. Tento fakt je dán existující říční sítí. Patrné je rozmístění lesa na okrajích území a převaha orné půdy v zázemí sídel.

Obr. č. 3 – Struktura ploch v Obci Řenče

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2012)

7.4 Posouzení vlivu velikosti sídel

Položena byla výzkumná otázka: „Liší se struktura ploch vzhledem k velikosti sídel a fyzickogeografické poloze?“ Pro zodpovězení otázky jsem se vrátila ještě ke struktuře ploch v sídlech. Zkoumat plochu za rodinné domy a venkovská stavení není efektivní. Venkovská stavení totiž zahrnují i hospodářská stavení a nabývají tak větších rozloh. Rodinné domy samozřejmě také zahrnují jiná stavení jako garáže nebo zahradní domky, ale ty nenabývají zpravidla takových rozměrů. Lepší vypovídající hodnotu přináší tabulka č. 20, která ukazuje počty domů v jednotlivých sídlech. Tabulka je pro názornost opět doplněna grafem č. 3.

Tab. č. 20 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech Obce Řenče

	Řenče	Libákovice	Vodokrty	Osek	Háje	Plevňov	Knihy
venkovská stavení	39	38	41	32	19	19	14
rodinné domy	70	20	21	10	15	2	4

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2012)

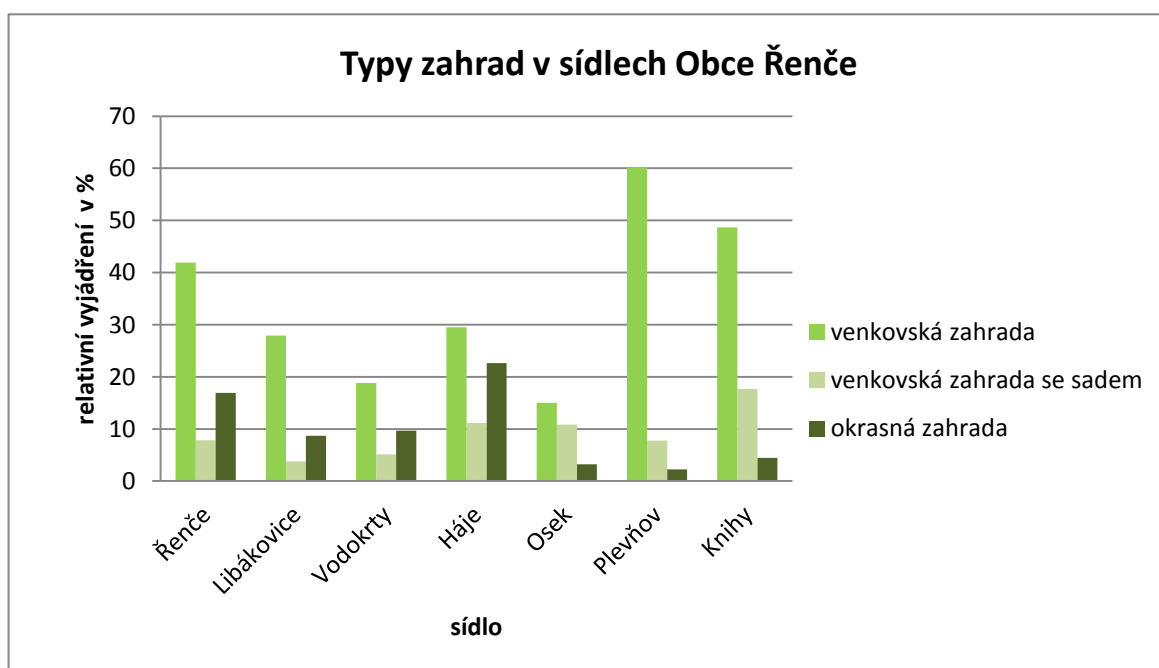
Graf č. 3 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech Obce Řenče

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2012)

Z tabulky č. 20 je zřejmé, že v sídlech Libákovice, Vodokrty, Osek, Háje, Plevňov, Knihy převažuje počet venkovských stavení nad rodinnými domy. Pouze v sídle Řenče je tento poměr opačný. Tento fakt lze vysvětlit hromadnou výstavbou rodinných domů v Řenčích v 70. letech. Řenče byly vybrány jako středisková obec pro ostatní části, a proto zde byla nová výstavba podporována. Grafické vyjádření typů zahrad v sídlech v relativním vyjádření je vidět z grafu č. 4. Hodnoty v grafu jsou v relativním vyjádření pro možné srovnání mezi sídly. Největší zastoupení ploch venkovských zahrad se nachází v Plevňově a Kníchách, což jsou nejmenší sídla v obci. Tato skutečnost je potvrzením teorie návaznosti typu zahrad na typ osídlení, neboť v Plevňově a Kníchách je výrazná převaha venkovských stavení. Nejvíce okrasných zahrad se nachází v sídlech Háje a Řenče. Nejméně okrasných zahrad se nachází v Plevňově a Kníchách, což navazuje na typ osídlení. Venkovské zahrady se sadem nevykazují v jednotlivých sídlech velké rozdíly. Nejvíce se jich nachází v Kníchách a nejméně v Libákovících. Nejedná se však o velké rozdíly.

Graf č. 4 – Typy zahrad v sídlech Obce Řenče

(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2012)

Celkově lze tedy tyto poznatky shrnout následovně. Řenče, jako jediné sídlo mají více rodinných domů než venkovských stavení. Na druh obydlí navazuje druh zahrady. Zpravidla platí, že u rodinných domů se nacházejí okrasné zahrady a u venkovských stavení venkovské zahrady. Ostatní sídla mají více venkovských stavení než rodinných domů. Nelze však říci, že velikost udává typ domů a zahrad, které se v sídle nacházejí.

Významnou roli zde hraje totiž historický a politický vývoj. Řeňče jsou dnes tak velké, protože byly střediskovou obcí a rozvoj zde byl podporován. Dnešní velikost má tedy historický a politický dopad. A druh domů dnes odráží vývoj v minulosti. Co se týče propustnosti hranic, jde zde pozorovat následující trend. Pozemky jsou dnes zpravidla ohrazené. To platí u starých stavení i rodinných domů. Rodinné domy mají většinou druhy ohrazení pletivo a dřevěné plaňky. Živé ploty se vyskytují již méně. Zděné ploty se vyskytují spíše v kontaktu hranice pozemku a ulice, na hranici intravilánu a extravilánu se vyskytují jen výjimečně. Nelze však u druhu ohrazení sledovat nějaký trend související s velikostí sídla

Další pohled je z hlediska fyzickogeografických parametrů v tab. č. 21. Nalezneme zde převažující sklon svahu v sídle, převažující orientaci – v závorce uvedeny světové strany, půdu, nadmořskou výšku (ve středu sídla) a rozlohu intravilánu.

Tab. č. 21 – Fyzickogeografické parametry sídel Obce Řeňče

	převažující sklon svahu (°)	převažující orientace svahu	půda	nadmořská výška (m n. m.)	rozloha intravilánu (ha)
Řeňče	2,48	277,44 (Z)	luvizem	456	492 345,9
Vodokrty	5,04	225,22 (JZ)	luvizem, hnědozem	393	268 469,8
Libákovice	3,33	338,40 (S)	kambizem, luvizem	529	286 620,8
Osek	4,34	264,73 (Z)	hnědozem	428	209 718,6
Háje	4,72	217,93 (JZ)	kambizem	472	174 851,8
Plevňov	3,30	249,76 (Z)	pseudogleje	470	90 059,7
Knihy	3,19	169,61 (J)	hnědozem	410	57 701,6

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, Národní geoportál INSPIRE a mapy google, 2012)

U sklonu a orientace svahu dle mého není nějaký vztah mezi malým a velkým sídlem a tedy rozmístěním ploch v sídle. Například Řeňče jako největší sídlo mají sklon 2,48°, Vodokrty jako druhé největší sídlo naopak 5,04° a Knihy jako nejmenší sídlo mají přibližný sklon 3,19°. Je zde tedy vidět nezávislost na velikosti. To samé platí u orientace svahu. Orientace je zde dána existující říční sítí. Nejvíce se na území vyskytují čtyři typy půd. U třech největších sídel se vyskytuje typ luvizemě, ale hnědozemě se vyskytují u 2., 4. a 7. sídla dle velikosti. Není tedy možné sledovat rozdíly v návaznosti na velikost. Posledním faktorem je nadmořská výška. Myslím si, že zde nejsou takové rozdíly v nadmořských výškách, aby mohl být patrný rozdíl ve velikosti sídla. Tři největší sídla se nacházejí v následujících nadmořských výškách – nejnižší položené sídlo – 393 m (Vodokrty), střední výška 456 m (Řeňče) a nejvyšší poloha sídla 529 m (Libákovice).

Odpověď na výzkumnou otázku je následovná. Struktura ploch vzhledem k fyzickogeografické poloze se nemění, mění se ale s velikostí sídla. Dle mého mají největší vliv historické a politické souvislosti. Sídlo například bylo ovlivněno fyzickogeografickými předpoklady při jeho zakládání, nelze však říci, že by to byl dodnes limitující faktor, který má dopad na strukturu ploch sídla. Rozmístění ploch se mění s velikostí sídla. V malých sídlech (Knihy, Plevňov) je převaha venkovských stavení s venkovskou zahradou. Pestrost dalších ploch je malá. Není zde většinou občanská vybavenost nebo jen omezená. Proto také v malých sídlech žije více starších lidí. Nerodí se zde nová generace a zároveň sem nepřicházejí mladé rodiny. Sídlo se nerozrůstá. Největší sídlo Řenče má nejvíce rodinných domů, nacházejí se zde ale i venkovská stavení. Další plochy využití se vyskytují v hojnější míře a s větší pestrostí. V Libákovcích a Vodokrtech se nachází více venkovských stavení než rodinných domů, převaha už ale není tak výrazná jako v Knihách a Plevňově. Velikost sídla je tedy závislá na jeho rozvoji a postavení v minulých letech. Důležité je dokončení územního plánu, aby tyto rozdíly nebyly prohlubovány, ba naopak byly zmenšovány.

8 Závěr

Hlavním cílem práce bylo krajinně-ekologické hodnocení. To bylo provedeno prostřednictvím posouzení struktury ploch v jednotlivých sídlech. Nejprve musel být stanoven klíč hodnocení a proveden vlastní terénní výzkum. Ten se stal poměrně časově náročnou částí práce. Mapy vznikaly na podkladě dat poskytnutých Českým zeměměřickým úřadem a dat zásadních ze zmíněného terénního výzkumu. Objevil se menší problém s daty, neboť zatím neexistuje pro celé území digitalizovaná katastrální mapa. Proto pro sídlo Háje, kde digitalizace chybí, musel být použit způsob vytvoření pomocí základní báze geografických dat. Vytvoření mapy pro sídlo Háje může být o něco méně přesné, ale jelikož jsem používala pro kontrolu zároveň ortofotomapu, myslí si, že i takto vzniklá mapa je kvalitní a dostačující. Výstupy se staly mapy jednotlivých sídel s využíváním ploch. Na jejich základě došlo k hodnocení struktury ploch v jednotlivých sídlech a hledání spojitostí mezi rozmístěním v malém a velkém sídle. V rozmístění sídel lze sledovat historický a politický vývoj sídla. Řeňče jako střediskové sídlo bylo v době socialismu více podporováno, proto v něm dnes nalezneme převahu rodinných domů nad venkovskými staveními. Ve zbylých sídlech lze sledovat opačný trend. Je zde převaha venkovských sídel nad rodinnými domy. Největší rozdíly jsou patrné v malých sídlech jako Plevňov a Knihy. Tato skutečnost je odrazem minulosti, v níž malá sídla nebyla podporována. Dnes zde nenalezneme větší počet rodinných domů, společenskou vybavenost, mladé lidi. Z těchto důvodů je dnešní rozvoj problematičtější a sídla zůstávají „zakonzervována“ v původním stavu. Velikost a typ sídla odráží historický dopad. Na druh obydlí navazuje i využití dalších ploch. Jedná se především o zahrady. Lze sledovat návaznost druhu obydlí na druh zahrad. Venkovská stavení mají zpravidla venkovskou zahradu. Pokud je zahrada okrasná, jedná se zpravidla o venkovské stavení využívaná jako chalupa, která není obydlena celoročně a je využívána pro individuální rekreaci. U rodinných domů nalezneme zpravidla okrasnou zahradu. Tím není řečeno, že zde není pěstována zelenina nebo ovoce, nejde však o dominantní funkci zahrady. Dále bylo zjištěno, že větší sídla mají větší počet typů využívání ploch. Pro lepší pochopení krajiny, kde se sídla nacházejí, jsem zařadila i zhodnocení struktury krajiny v Obci Řeňče. Hlavní plochu zde tvoří zemědělsky využívaná půda pro pěstování obilovin, řepky olejné, kukuřice a máku setého. Menší plošky vytváří sídla a les. Les kolem Obce Řeňče představují jakýsi prstenec, který však již příliš nezasahuje na území. Výrazné koridory tvoří v krajině říční a silniční síť, ale i vedení elektrického proudu.

Dále jsem se zabývala celým územím Obce Řenče po jednotlivých katastrofách sídel. Sledovala jsem využití ploch v letech 1845, 1948, 1990 a 2000, přičemž jsem čerpala z volně dostupné databáze dlouhodobých změn využívání ploch. Obecně se měnily především plochy luk, pastvin a lesů a u některých sídel i plochy orné půdy. Zařazen byl výpočet koeficientu ekologické stability, který ukázal ekologickou stabilitu u sídel. Nejnižší hodnoty byly zjištěny u sídla Plevňov a nejvyšší u Řeneč. U většího sídla je využívání ploch lépe rozloženo, naopak u malého sídla je zaměřeno v podstatě jedním směrem na ornou půdu a kulturní krajina zde není v rovnováze.

Práce hledala odpověď na výzkumnou otázku, která zahrnovala vliv velikosti sídla a fyzickogeografické poloze na strukturu ploch v sídle. Bylo zjištěno, že fyzickogeografické faktory nemají vliv na strukturu ploch v sídle. Vliv má velikost sídla, která odráží historický a politický vývoj.

Práce bude poskytnuta k využití Obecním úřadem v Obci Řenče. Osobně považuji svoji práci za počátek pro další podrobné zkoumání. Její využití vidím též jako základ pro další podrobnější zpracování dat získaných terénním výzkumem. Navrhuji dále rozpracovat propustnost sídla – jednotlivé typy a jejich míru propustnosti a vliv na sídlo. V návaznosti na to zkoumat i zapojení silniční sítě do propustnosti sídel. Vhodné by bylo i zodpovězení vlivu vodního toku v sídle, procento zastoupení veřejné zeleně nebo prostorů určených pro rekreaci. Z důvodu zajištění účelového rozvoje zájmového území cítím jasnou potřebu dokončení územního plánu obce. V budoucnosti je dle mého názoru též velmi nutná podpora menších sídel. Myslím si, že se jedná o dobrou lokalitu, která při správném užití nástrojů územního plánování a veřejných projektů může stát v budoucnu atraktivnější.

Hlavní přínos práce vidím ve zpracování mapových podkladů, možnosti využití v praxi a možný další výzkum.

9 Seznam použité literatury

Knížní zdroje, časopisy:

Atlas podnebí Česka, ČHMÚ, 1. vyd. 2007, Praha, Olomouc, ČHMÚ, 255 s. ISBN 978 – 80 – 86690 – 26 – 1 (ČHMÚ)

BALLAS, D. KALOGERESIS, T. LABRIANIDIS, L. 2003. A comparative study of typologies for rural areas in Europe. University of Leeds

BUČEK a kol. Metodika zpracování ÚSES do územních plánů sídelních útvarů. 1997. 1.vyd. Brno: MMR ČR a Ústav územního rozvoje Brno. 33s.

DEMEK, J. (ed.) a kol. 1987 Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. 1. vyd. Praha: Academia. 584 s.

FORMAN, R.T.T., GODRON, M. 1993. Krajinná ekologie. 1.vyd. Praha: Academia. 1993. 583s. ISBN 80-200-0464-5

MADĚRA, P., FRIENDL, M., DRESLEROVÁ, J. (eds.): Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu. Sborník ekologie krajiny 1. Sborník příspěvků z konference CZ-IALE, Brno: Paido, 220 s. ISBN 80-7315-117-0a

HYSKOVÁ, B. Územní plán Řenče – návrh, textová část, Plzeň:2010

CHALUPA, P., MEČIAR, J. 1996. Socioekonomická geografie v přehledu pro studenty čtyřletého studia. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 172 s. ISBN 80-210-1455-5

IVANIČKA, K. Základy teorie a metodologie socioeconomickej geografie. 1.vyd. Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislavě, 1983. 448s.

KADEŘÁBKOVÁ a kol. 1996. Úvod do regionálních a správních věd. 1. vyd. Praha: Codex. 93 s. ISBN 80-85963-18-3.

KOPP, J. Nauka o krajině a životní prostředí. 2. vyd. Plzeň: ZČU. 2005. 86s. ISBN 80-7043-311-6

KOPP, J. a kol. Úvod do regionálního výzkumu. 1. vyd. Plzeň: ZČU. 2001. 147s. ISBN 80-7082-762-9

Kronika Obce Řenče. 2012.

LIPSKÝ, Z. 1999. Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Karolinum, Praha

LÖW, J. MÍCHAL I. Krajinný ráz. 2003. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o. 552s. ISBN 80-86386-27-9

MEZERA, A. kol. 1979. Tvorba a ochrana krajiny. 1. Vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 467s.

MIMRA, M. 1995. Krajinná ekologie. Učební texty pro PDS, Praha, rukopis

MIRVALD, S. 1998. Metody geografického výzkumu. 1.vyd. Plzeň: ZČU. 51s. ISBN 80-7082-435-2

REJMERS, N. F. 1985. Biosféra: abeceda přírody. Horizont, Praha

SKLENIČKA, P. 2003. Základy krajinného plánování. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 321 s. ISBN 80- 903206-1-9

SÝKORA, J. 2009. Urbanismus 2 – Uspořádání vesnic a krajiny. 3. Vyd. Praha: ČVUT, 226s., ISBN 978-80-01-04479-7

TOMÁŠEK, M. 2000. Půdy České republiky. 4. vyd. Praha: Česká geologická služba. 67 s. ISBN 80-7075-403-6.

VONDRUŠKOVÁ, H.1994. Metodika mapování krajiny. Český úřad ochrany přírody a Ministerstvo životního prostředí, 55s.

VOTRUBEC, C. 1980. Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě. 1. vyd. Praha:Academia. 396 s.

Internetové zdroje:

ARC ČR 500 2009. Geografické informační systémy.[online, cit. 5. 1. 2012] dostupné z WWW < <http://www.geoportal.cuzk.cz>>

BIČÍK, I. KABRDA, B. 2008. Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845 – 2000) [online]. Využití ploch a sociální metabolismus České republiky [cit. 10. 2. 2010]. Dostupné z WWW: <http://lucc.ic.cz/lucc_data/index.php?o=zuj>.

ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA 2009. Geologický výzkum a mapování. [online, cit, 10. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.geology.cz/extranet/vav/geologie>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD 2008. Městská a obecní statistika. [online, cit, 10. 1. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>

KABRDA, B. 2008. Databáze a její tvorba [online]. Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2000) [cit. 3. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <http://lucc.ic.cz/lucc_data/other/Text1.pdf>.

MAPY PLZEŇSKÉHO KRAJE.[online, cit. 20. 2. 2012] Dostupné z WWW:
<<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/node/23999>>

MAPY GOOGLE. [online, cit. 20. 2. 2012] Dostupné z WWW:
<<http://maps.google.com/>>

Národní geoportál INSPIRE. 2012. [online, cit. 10. 2. 2012] dostupné z WWW:
< <http://www.geoportal.gov.cz>>

OBEC ŘENČE, Obecní úřad Řenče,[online, cit. 19. 2. 2012] Dostupné z WWW:
<<http://www.rence.cz/obecni-urad/>>

PERLÍN, R: Venkov, typologie venkovského prostoru, 2008, [online, cit. 13. 3. 2012], Dostupné z WWW:
<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>>

TREKING – turistický a outdoorový portál, 2012, [online, cit. 13. 3. 2012],
Dostupné z WWW: <<http://www.treking.cz/regiony/celky.htm>>

10 Seznam obrázků, tabulek, grafů

Seznam obrázků

Obr. č. 1 – Rozmístění sídel v Obci Řenče.....	8
Obr. č. 2 – Legenda využití ploch jednotlivých sídel.....	23
Obr. č. 3 – Struktura ploch v Obci Řenče.....	48

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Rozdělení vesnic podle počtu obyvatel a počtu domů	15
Tab. č. 2 – Typy vesnice podle půdorysu a jejich charakteristiky.....	16
Tab. č. 3 – Geomorfologické členění zájmového území	29
Tab. č. 4 – Quittova charakteristika zájmového území	30
Tab. č. 5 – Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče	32
Tab. č. 6 – Počet domů v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče.....	33
Tab. č. 7 – Absolutní a relativní hodnoty využití ploch v Obci Řenče	36
Tab. č. 8 – Využití ploch v Řenčích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000.....	39
Tab. č. 9 – Využití ploch v Libákovcích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000.....	40
Tab. č. 10 – Využití ploch ve Vodokrtech v letech 1845, 1948, 1990 a 2000	41
Tab. č. 11 – Využití ploch v Oseku v letech 1845, 1948, 1990 a 2000.....	41
Tab. č. 12 – Využití ploch na Hájích v letech 1845, 1948, 1990 a 2000.....	42
Tab. č. 13 – Využití ploch v Plevňově v letech 1845, 1948, 1990 a 2000	42
Tab. č. 14 – Využití ploch v Knihách v letech 1845, 1948, 1990 a 2000	43
Tab. č. 15 – Přiřazení stupně kvality k jednotlivým plochám	43
Tab. č. 16 – Koeficient ekologické stability v Řenčích a Libákovcích.....	44
Tab. č. 17 – Koeficient ekologické stability ve Vodokrtech a v Oseku	44
Tab. č. 18 – Koeficient ekologické stability na Hájích a v Plevňově.....	45
Tab. č. 19 – Koeficient ekologické stability v Knihách	45
Tab. č. 20 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech Obce Řenče	49
Tab. č. 21 – Fyzickogeografické parametry sídel Obce Řenče	51

Seznam grafů

Graf č. 1 – Počet obyvatel v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče	32
Graf č. 2 – Počet domů v jednotlivých letech v sídlech Obce Řenče.....	33
Graf č. 3 – Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech Obce Řenče.....	49
Graf č. 4 – Typy zahrad v sídlech Obce Řenče	50

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Rodinné domy v sídlech Obce Řeňče	60
Příloha č. 2 – Venkovská stavení v sídlech Obce Řeňče	60
Příloha č. 3 – Rozmístění typu půd v zájmovém území	61
Příloha č. 4 – Říční síť Obce Řeňče	62
Příloha č. 5 – Ortofotomapa 50. let sídla Vodokrty (červeně naznačen nový průběh koryta Divokého potoka)	63
Příloha č. 6 – Ortofotomapa z roku 2011 sídla Vodokrty	63
Příloha č. 7 – Vymezení územního systému ekologické stability v Obci Řeňče	64
Příloha č. 8 – Využití ploch v Řeňčích	65
Příloha č. 9 – Využití ploch v Libákovcích	66
Příloha č. 10 – Využití ploch ve Vodokrtch	67
Příloha č. 11 – Využití ploch na Hájích	68
Příloha č. 12 – Využití ploch v Oseku	69
Příloha č. 13 – Využití ploch v Plevňově	70
Příloha č. 14 – Využití ploch v Knihách	71
Příloha č. 15 – Využití ploch v Řeňčích	72
Příloha č. 16 – Využití ploch v Libákovcích	72
Příloha č. 17 – Využití ploch ve Vodokrtch	73
Příloha č. 18 – Využití ploch v Oseku	73
Příloha č. 19 – Využití ploch na Hájích	74
Příloha č. 20 – Využití ploch v Plevňově	74
Příloha č. 21 – Využití ploch ve Knihách	75
Příloha č. 22 – Struktura ploch a říční sítě v Obci Řeňče	76

11 Přílohy

OBRÁZKY

Příloha č. 1 – Rodinné domy v sídlech Obce Řeňče

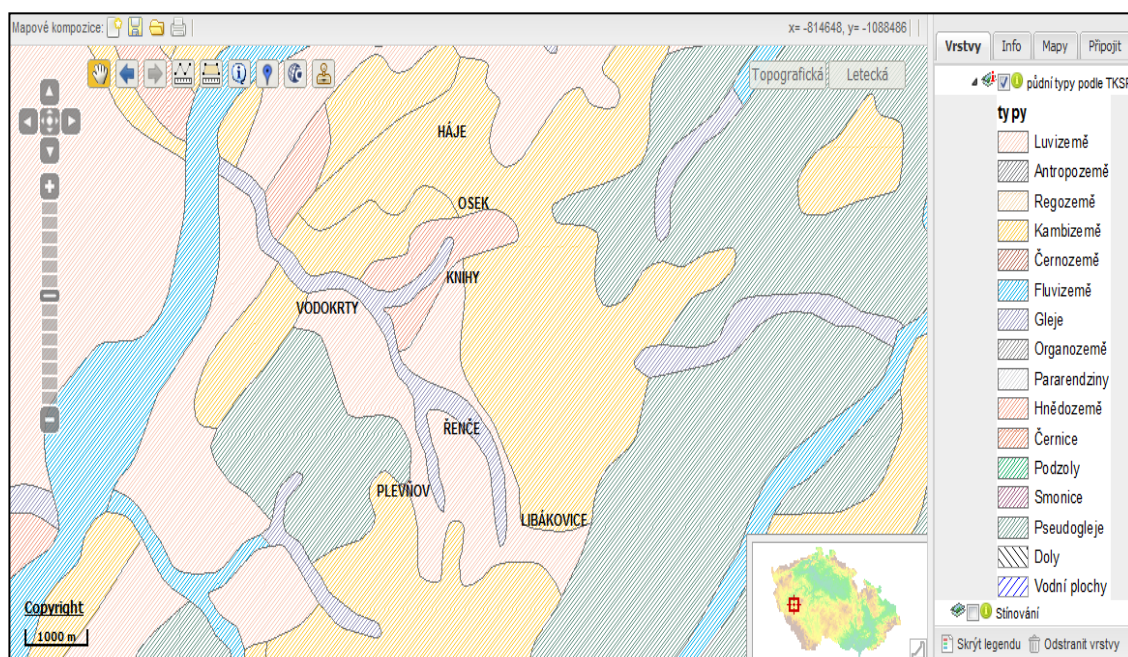
(vlastní fotodokumentace, 2011)

Příloha č. 2 – Venkovská stavení v sídlech Obce Řeňče

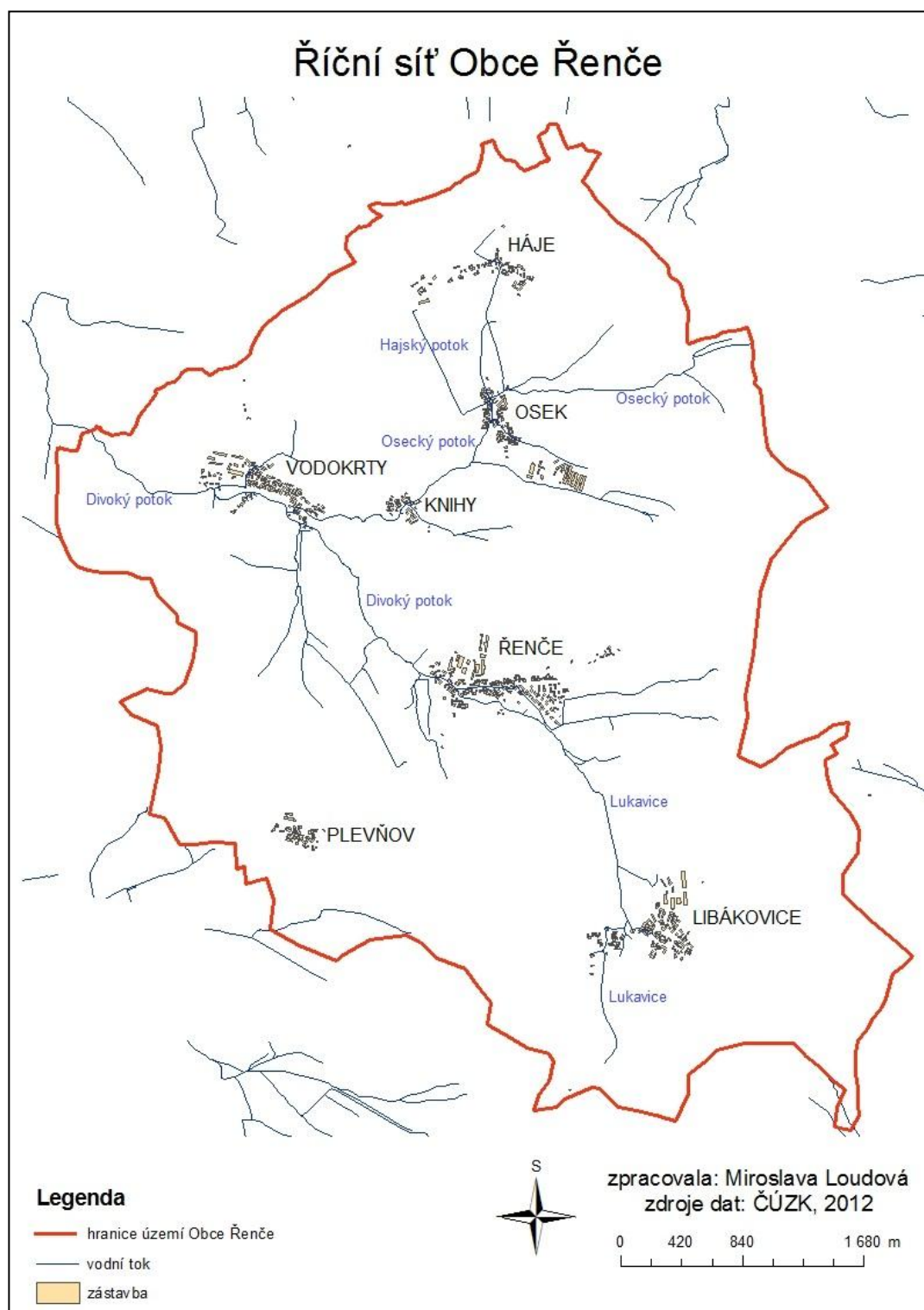

(vlastní fotodokumentace, 2011)

Příloha č. 3 – Rozmístění typu půd v zájmovém území

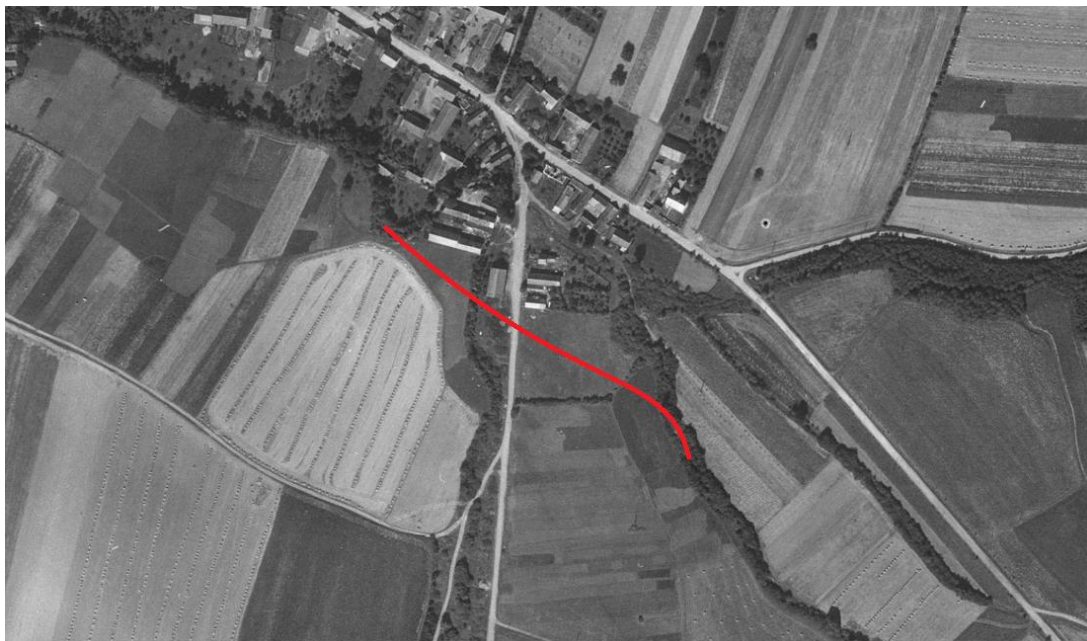

(Národní geoportál INSPIRE, 2012)

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2012)

Příloha č. 5 – Ortofotomapa 50. let sídla Vodokrty (červeně naznačen nový průběh koryta Divokého potoka)

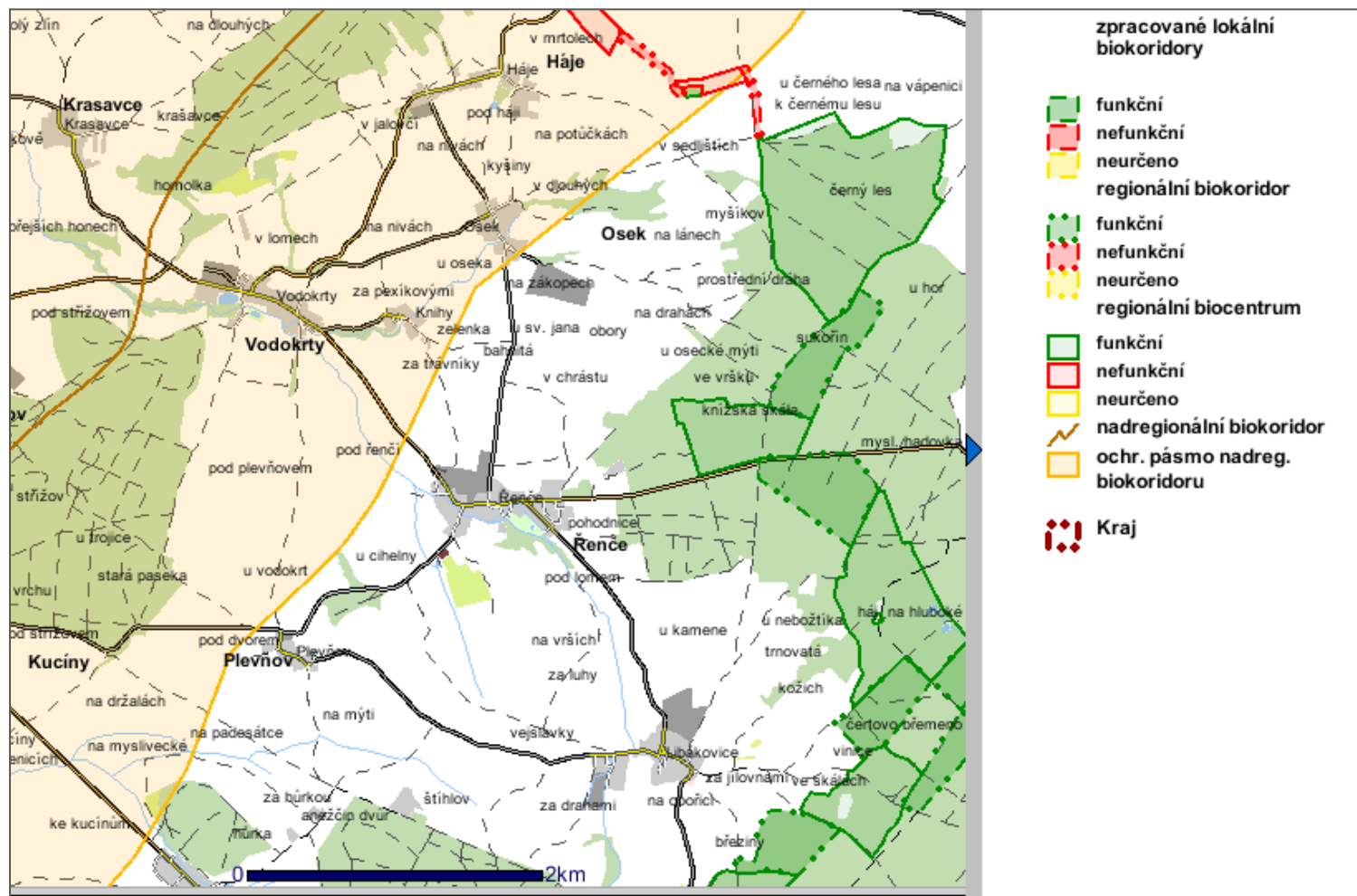
(Národní geoportál INSPIRE, 2012)

Příloha č. 6 – Ortofotomapa z roku 2011 sídla Vodokrty

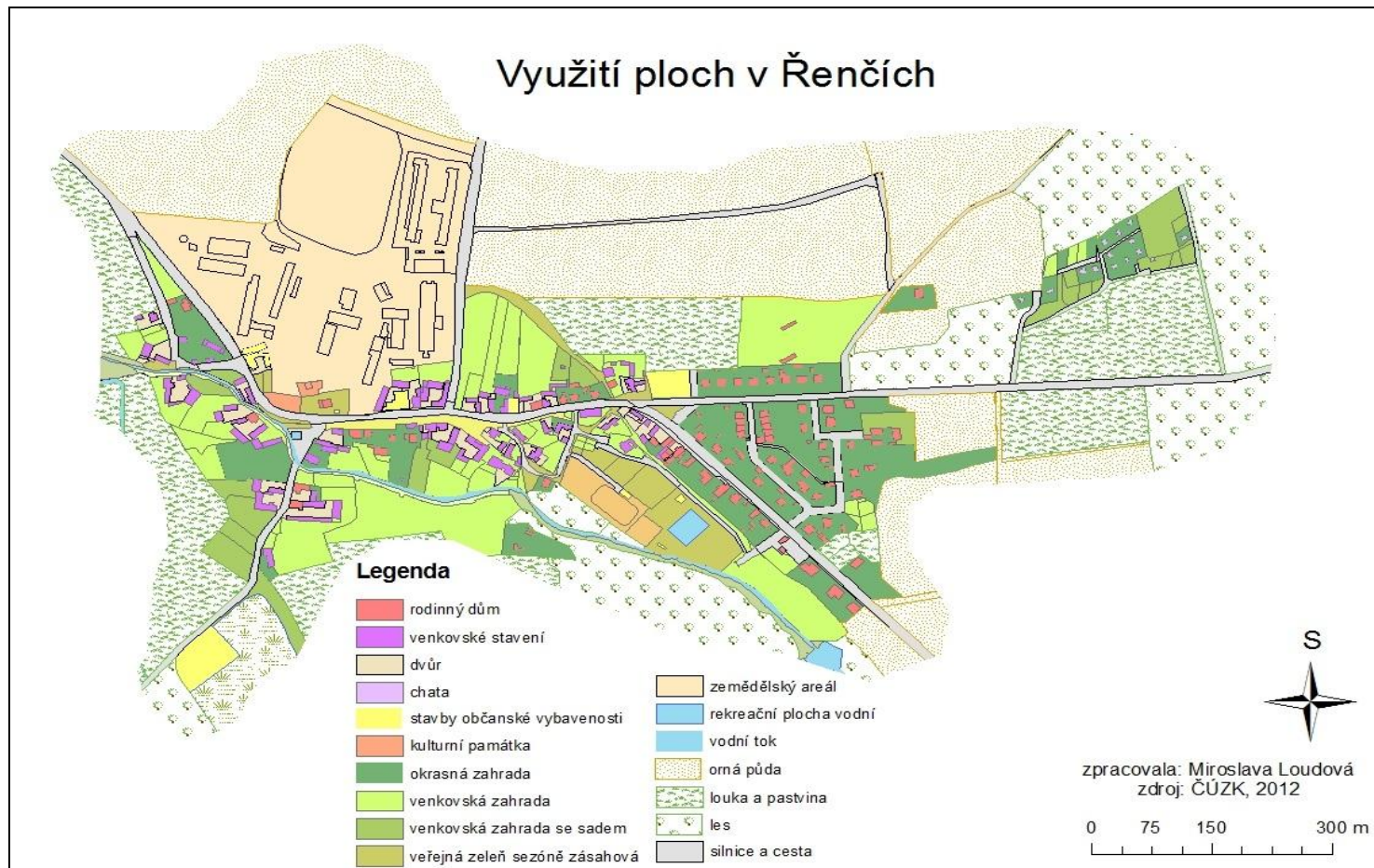
(Národní geoportál INSPIRE, 2012)

Příloha č. 7 – Vymezení územního systému ekologické stability v Obci Řeňče

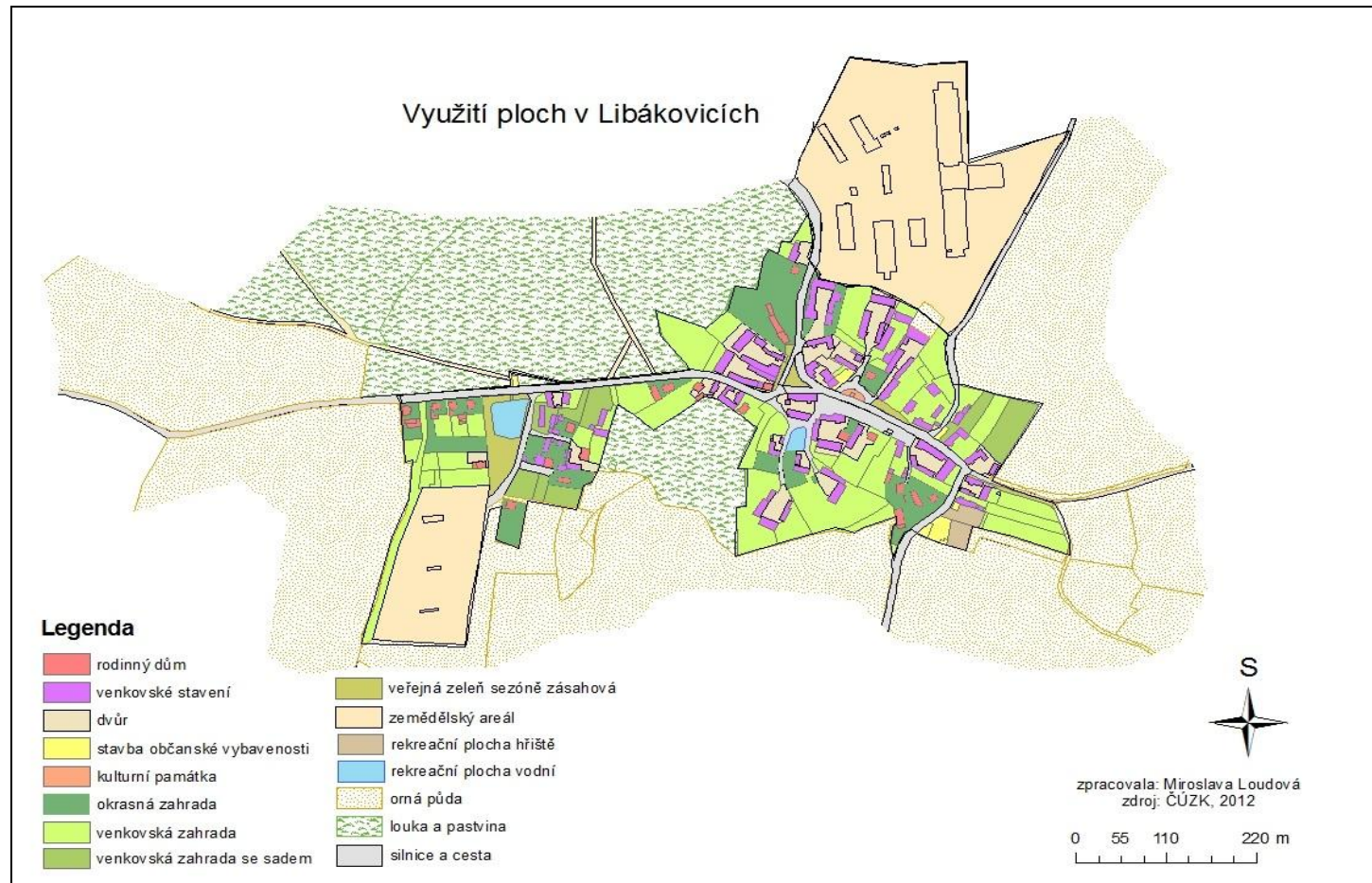
(mapový portál Plzeňského kraje, 2012)

Příloha č. 8 – Využití ploch v Řenčích

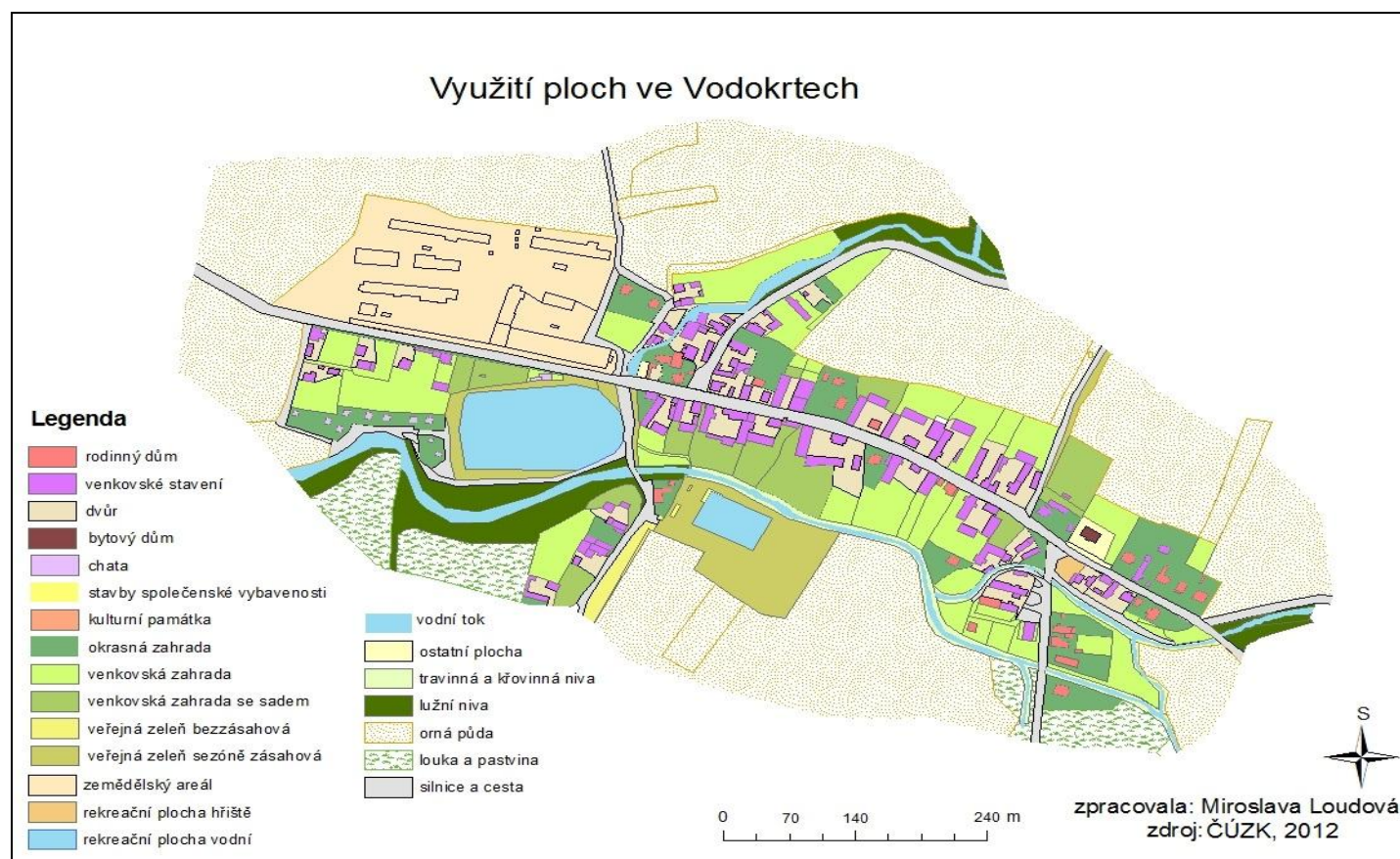
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 9 – Využití ploch v Libákovcích

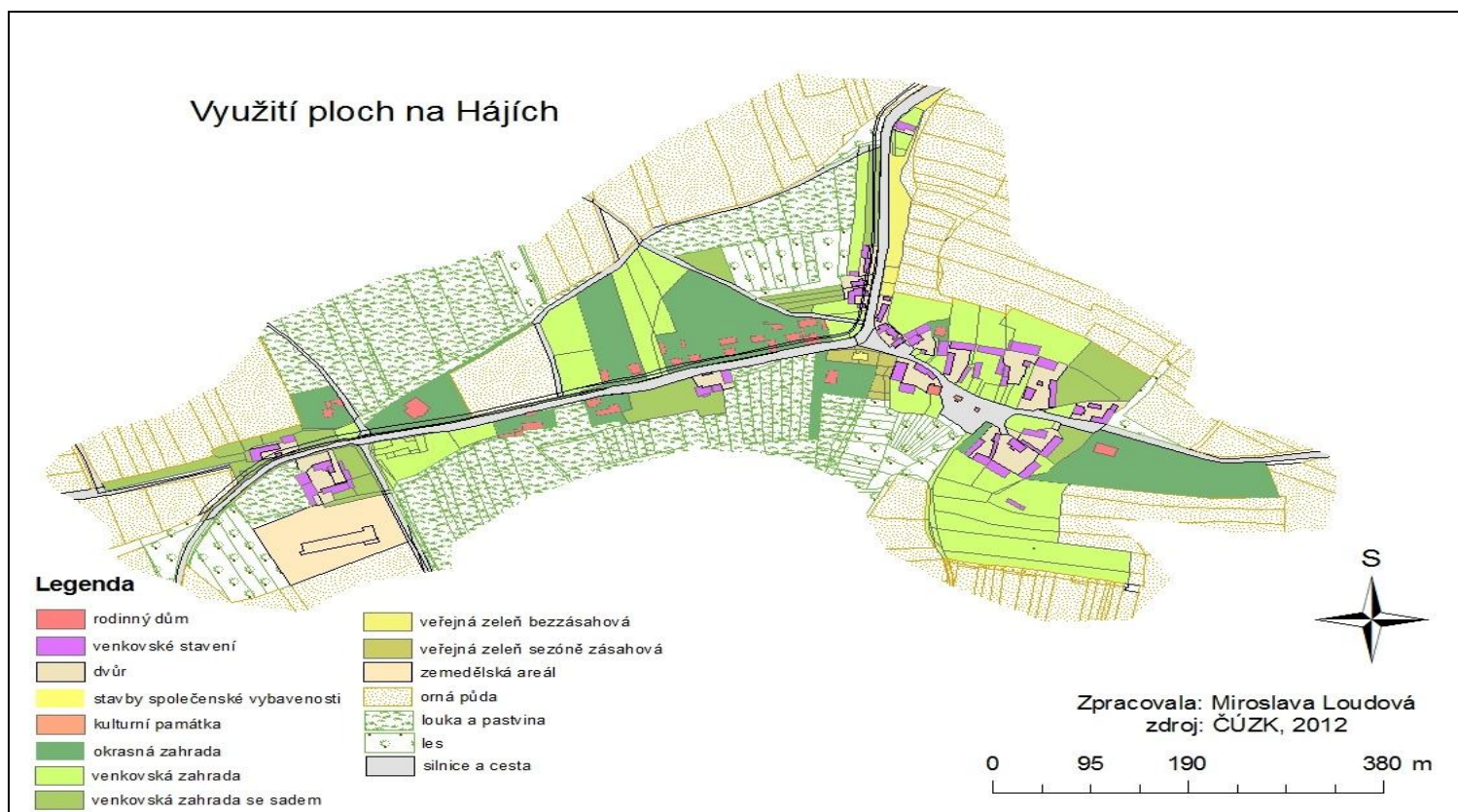
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 10 – Využití ploch ve Vodokrtech

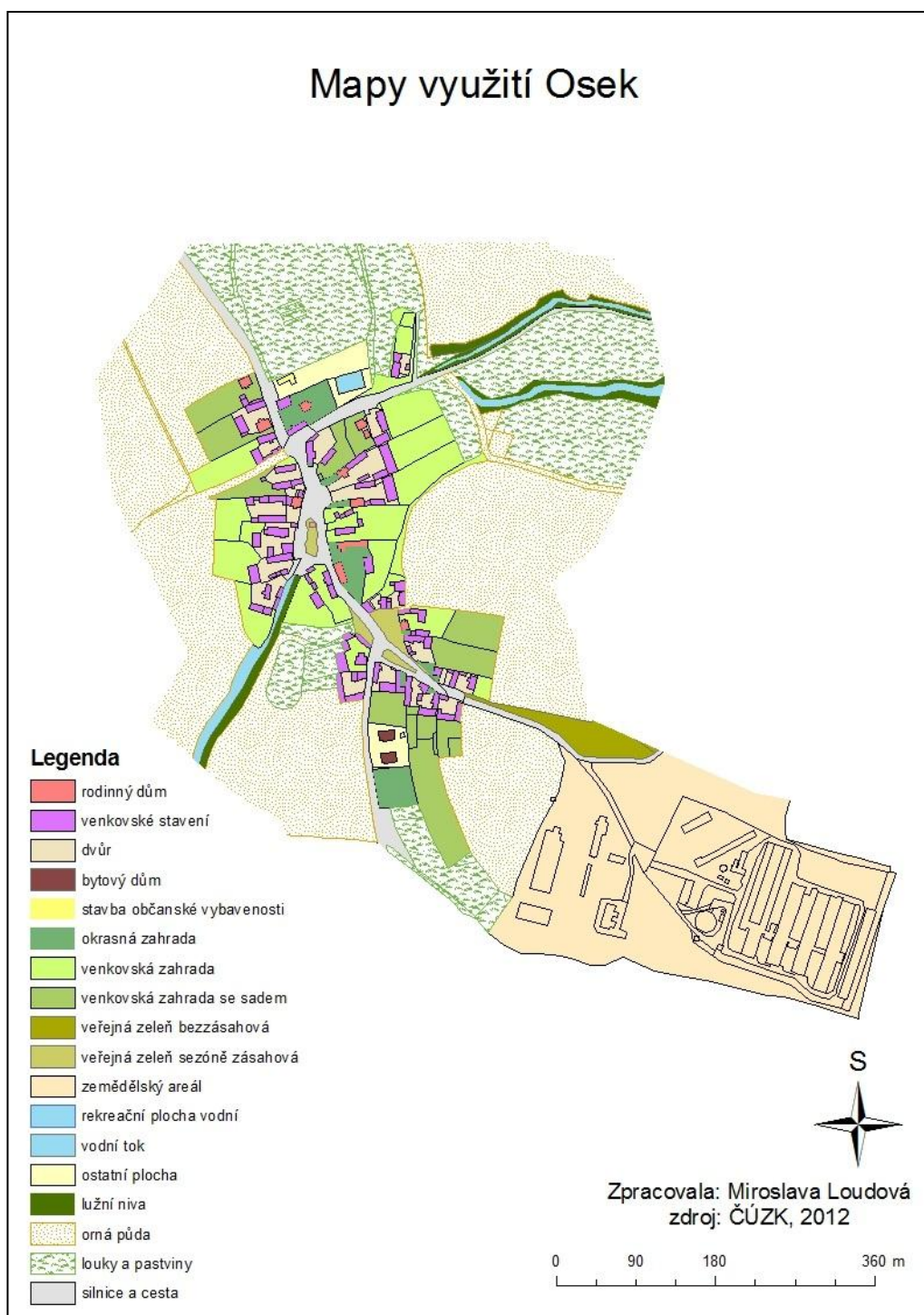

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 11 – Využití ploch na Hájích

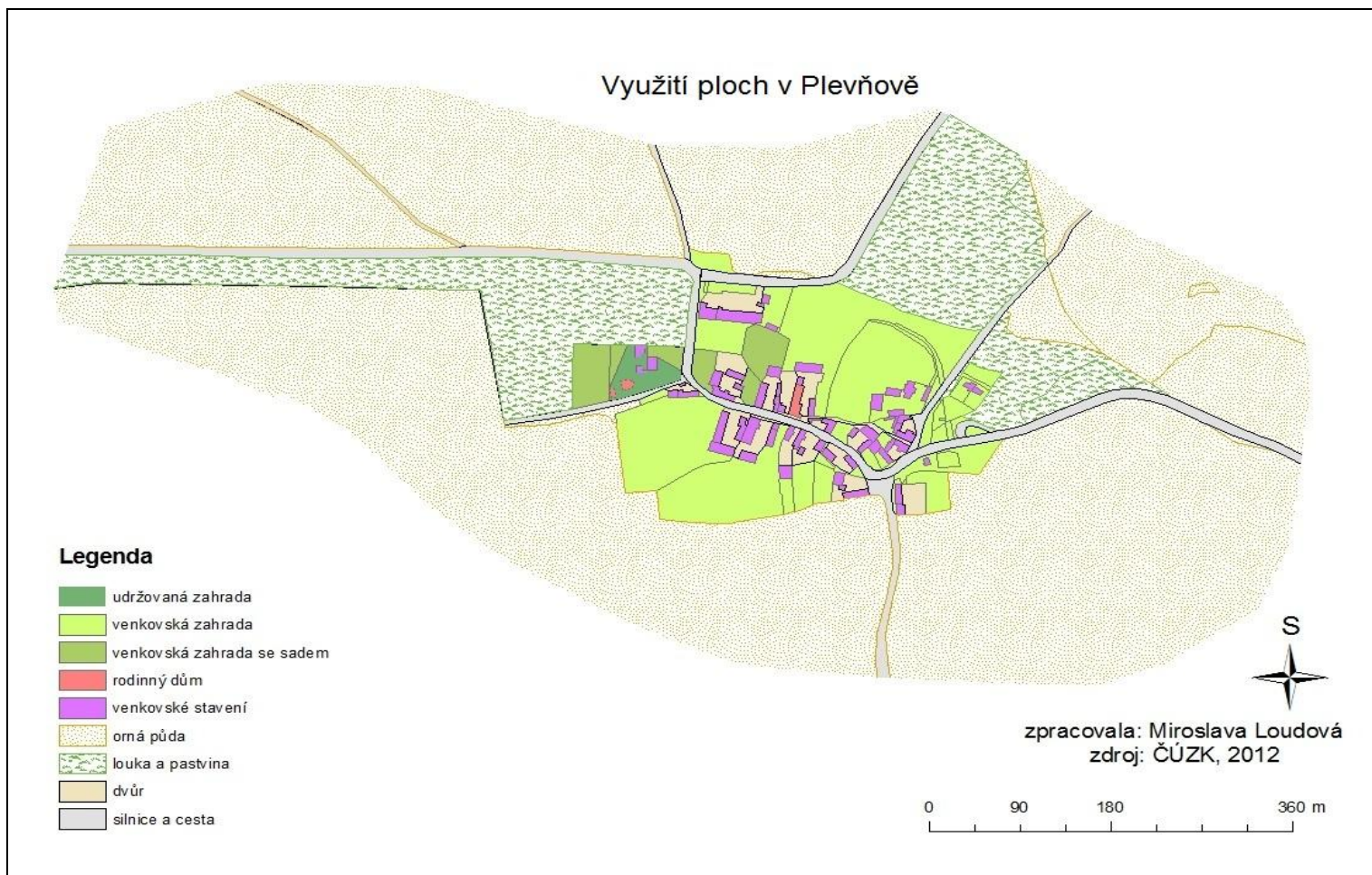

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

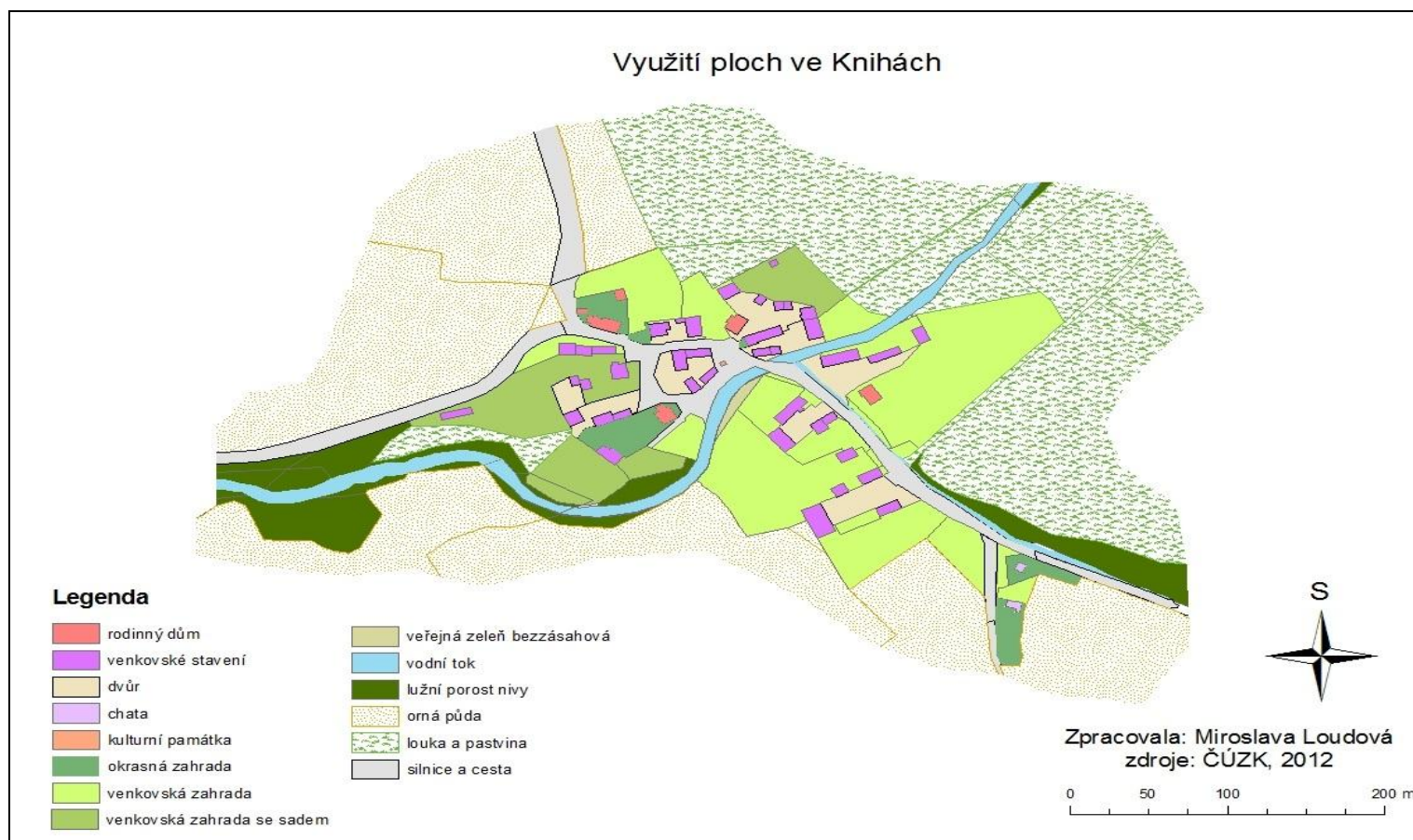
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 13 – Využití ploch v Plevňově

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

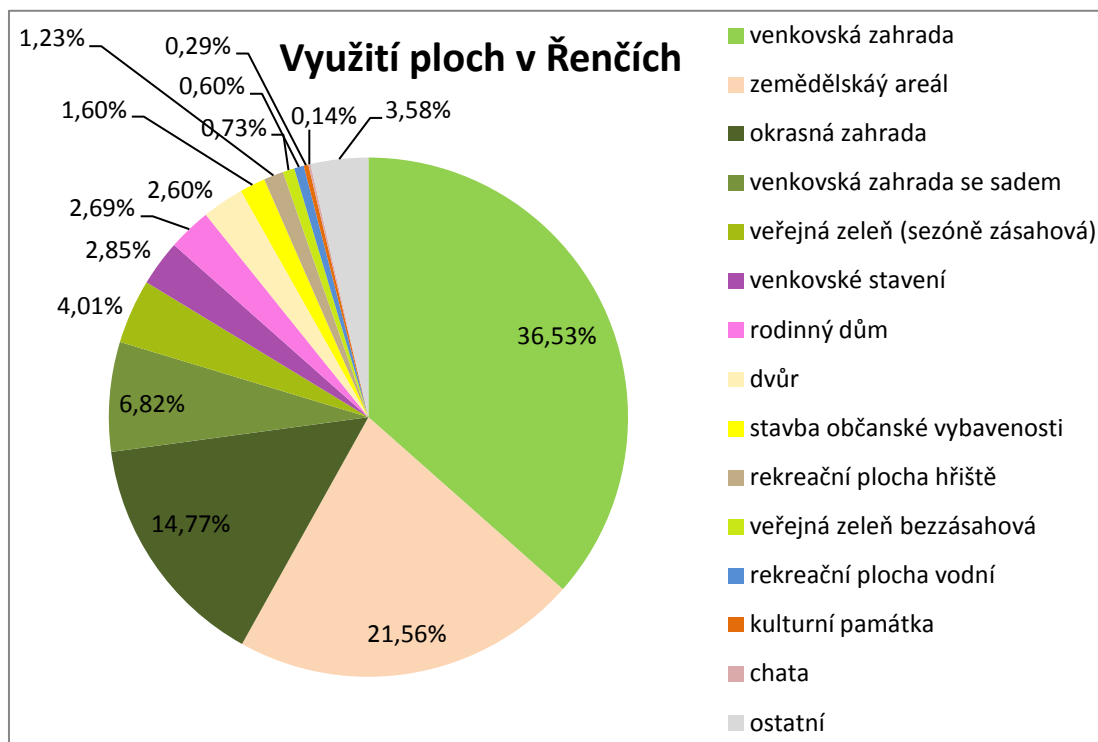
Příloha č. 14 – Využití ploch v Knihách

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

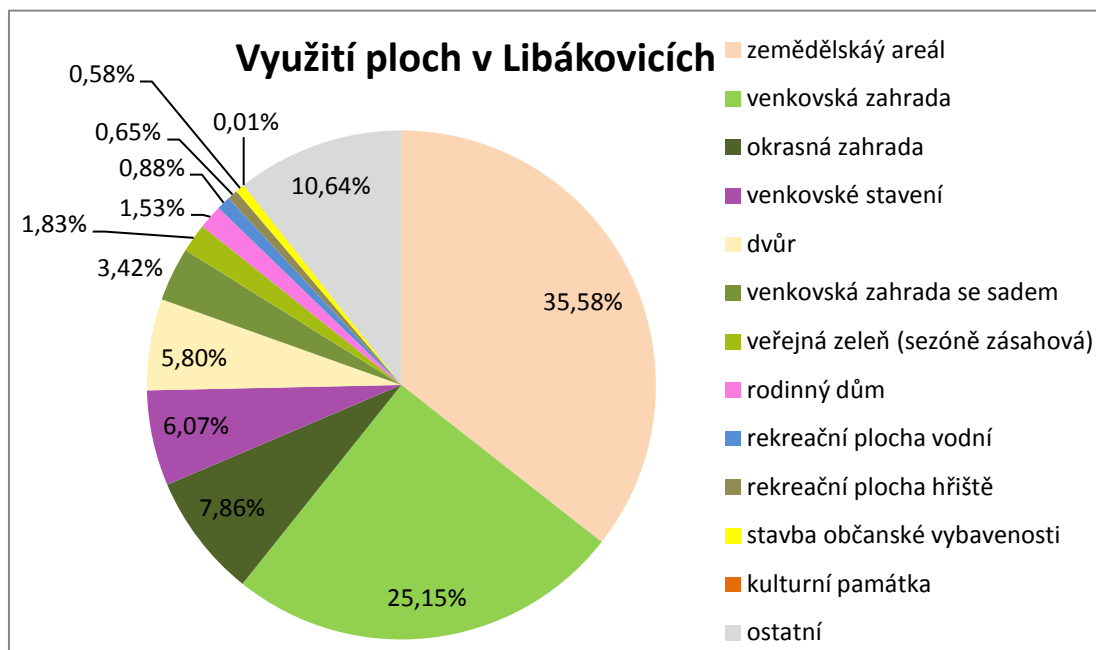
GRAFY

Příloha č. 15 – Využití ploch v Řečích

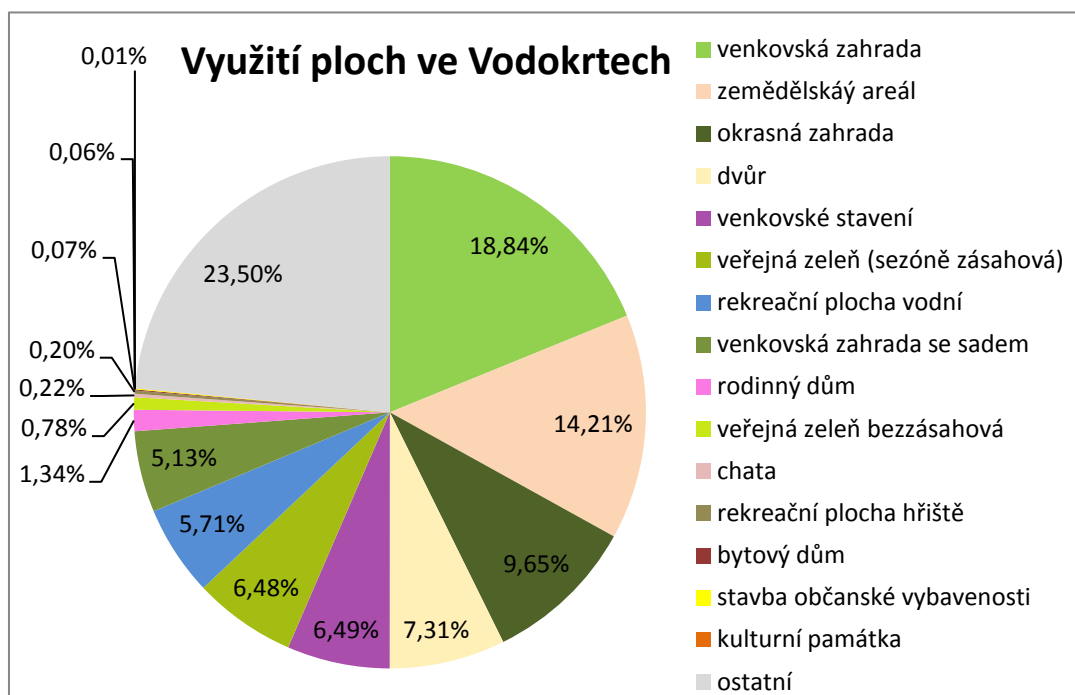
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 16 – Využití ploch v Libákovcích

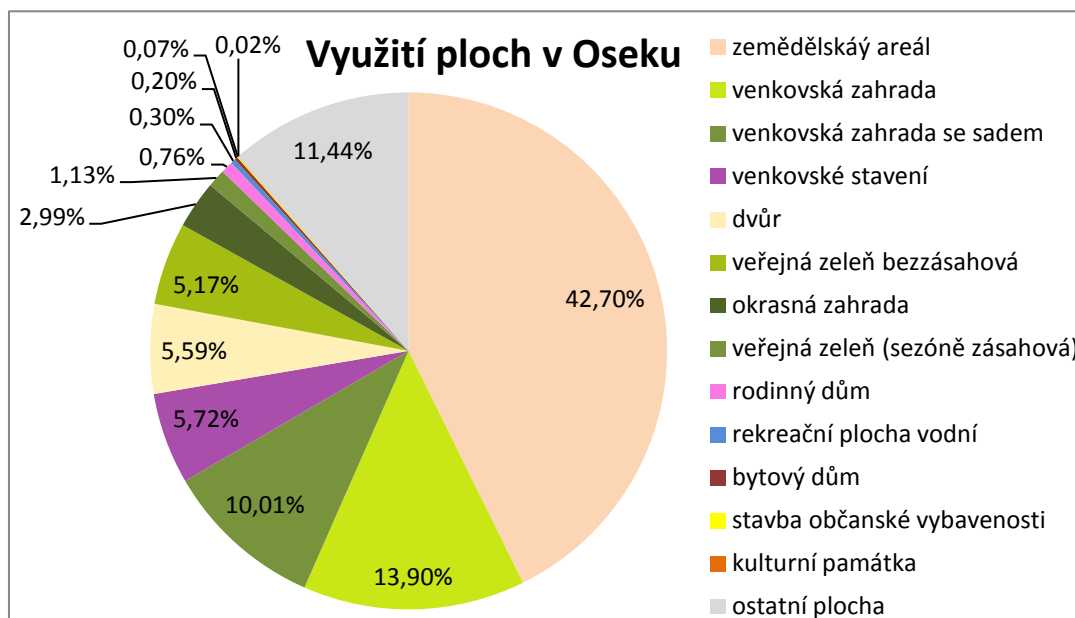
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 17 – Využití ploch ve Vodokrtech

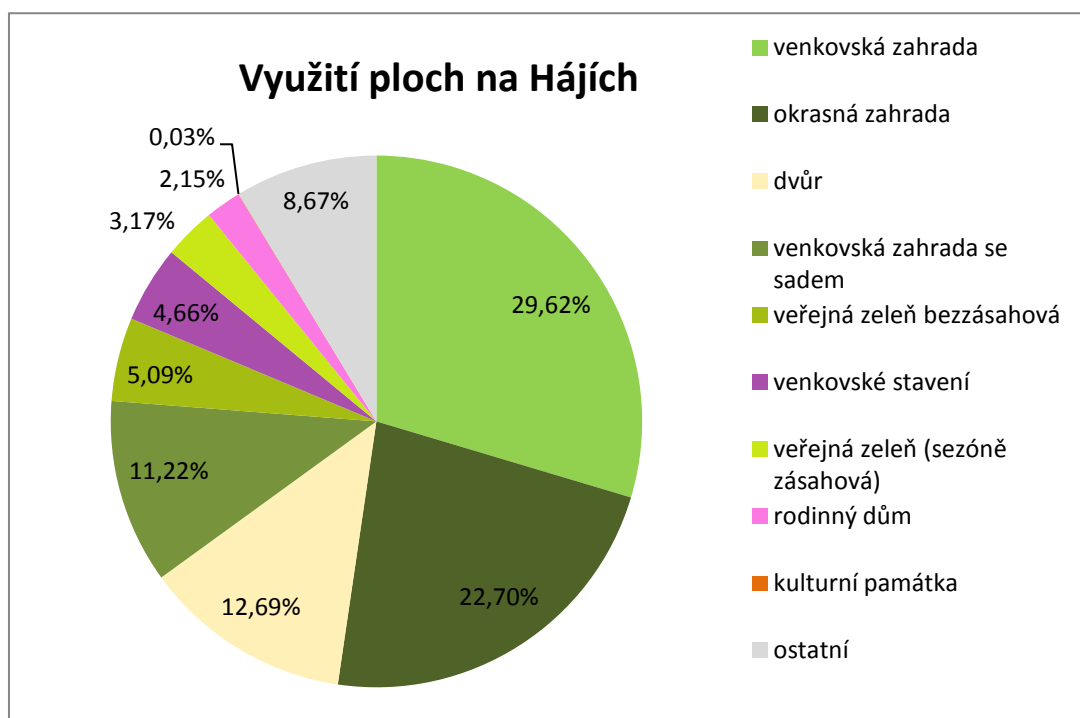
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 18 – Využití ploch v Oseku

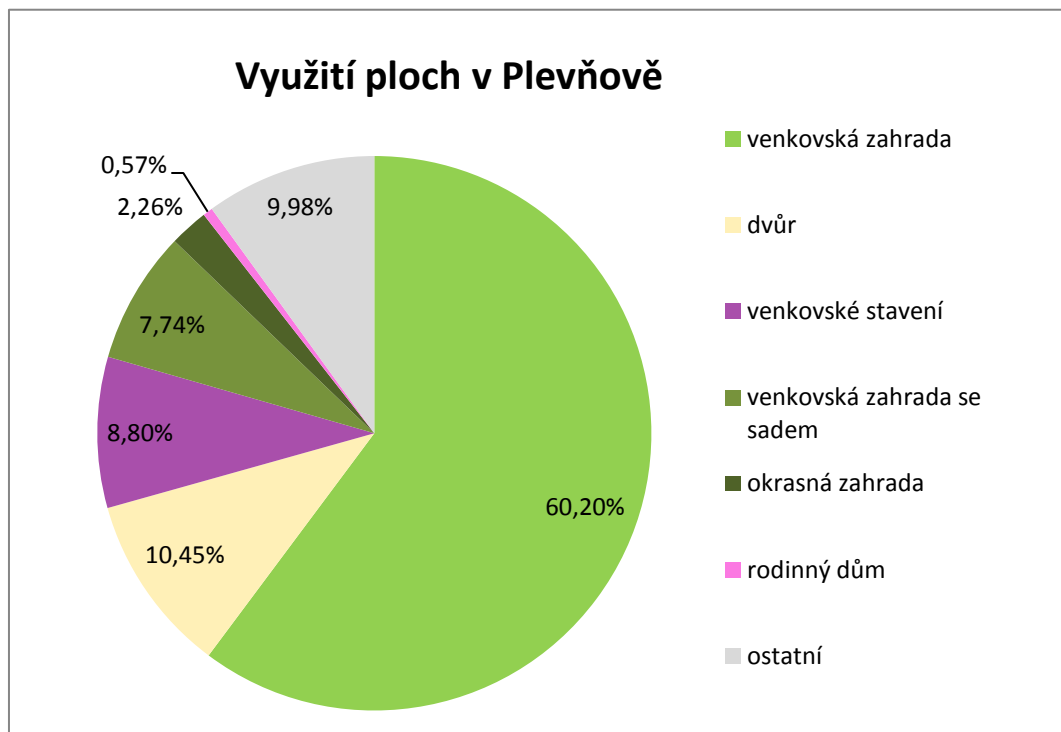
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 19 – Využití ploch na Hájích

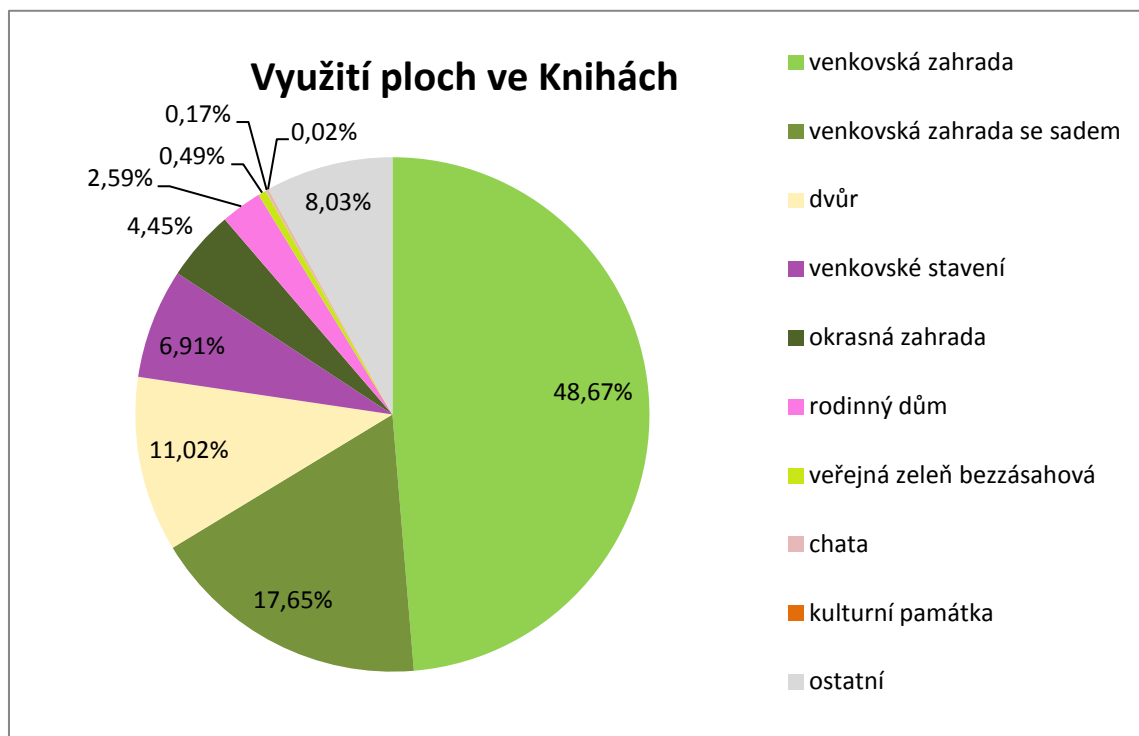
(vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu a ČÚZK, 2012)

Příloha č. 20 – Využití ploch v Plevňově

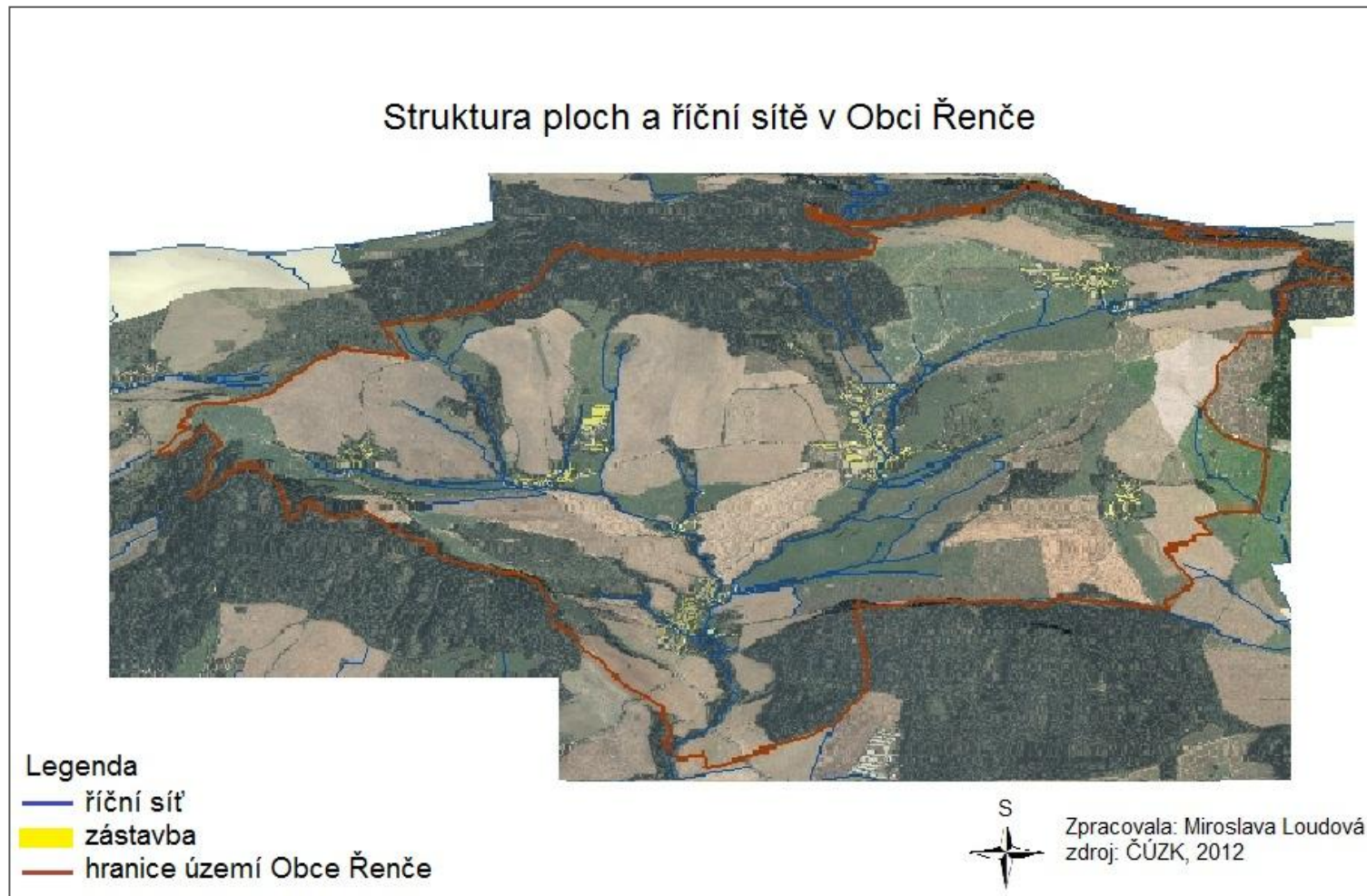
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 21 – Využití ploch ve Knihách

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2012)

Příloha č. 22 – Struktura ploch a říční sítě v Obci Řenče

(vlastní zpracování dle dat ČÚZK, 2012)